

ŽIVOT

KULTURNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • MAREC • BŘEZEN • MARZEC • ČÍSLO 3/1980 ROČNÍK 23 CENA 1 ZZŁ

*Kytička udělá radost každé ženě,
nejenom v den jejího svátku*

NAJVYŠŠIE ORGÁNY STRANY

UDAJE O SPOLOČENSKO-HOSPODARSKOM ROZVOJI KRAJINY A PERSPEKTIVY NA NAJBЛИŽSIE ROKY OBSIAHNUTÉ V MATERIALOCH VIII. ZJAZDU POLESKEJ ZJEDNOSTENEJ ROBOTNICKEJ STRANY UVEREJNUJEME NA STR. 8—9.

NAŠE SPOLOČNÉ OTÁZKY

„Z vytrvalej, spoločnej práce národa sa zrodila súčasná podoba nášho domu, ktorý sa nazýva Poľsko“ — povedal vo svojom prejave prvý tajomník ÚV strany Edward Gierek v posledný deň VIII. zjazdu PZRS. V tomto záverečnom prejave, ako sa pamäťame, bol prísluš pokračovať v doterajšej rozvojovej stratégii, ako aj konštatócia, že zjazdové rozhodnutia prospievajú zužitkovaniu obrovského kapitálu iniciatív a energie, vedomostí a schopnosti našej spoločnosti, lepšiemu využitiu veľkého a moderného hospodárskeho potenciálu, vytvoreného v sedemdesiatych rokoch. Dnes, tak ako vždy, je potrebná jednota, je potrebná múdra a dôsledná činnosť. „Nič nepríde samo, potrebná je vytrvalá a svedomitá práca. Na tomto a iba na tomto základe môžeme budovať a budujeme našu budúenosť“ — hovoril v tom istom prejave Edward Gierek.

Je to naozaj tak. Totiž iba plným využitím existujúceho hospodárskeho potenciálu, dobre organizovanou, úspornejšou a produktívnejšou prácou, ako aj riešením vďaka spoločnému úsiliu štátu a spoločnosti mnohých iných dôležitých problémov, môžeme splniť program schválený zjazdom, ktorý je základom ďalšieho v poradí pátročného plánu na roky 1981—1985.

Podebná vedúca myšlienka sa prelínala v poslaneckej diskusii na sejmovom fóre dňa 18. februára t.r., ktorej podstatou bol programový prejav novozvoleného predsedu Rady ministrov Edwarda Babiucha. Sprevádzala to volebná platforma Frontu národnej jednoty, opierajúca sa — ako je všeobecne známe — o program vytýčený zjazdom, s ktorým ideme do volieb do Sejmu a vojvodských národných výborov, ako aj výzva VIII. zjazdu PZRS k spoločnosti o plnú a cinnú podporu zjazdových uznesení masovou účasťou v týchto voľbách a hlasovaním na kandidátov F.N.J.

Uznesenia VIII. zjazdu PZRS si získali všeobecné uznanie celej spoločnosti. Inšpirujú a mobilizujú aj naše krajanské prostredie. Svedčí o tom priebeh diskusie na februárových poradách aktivistov obvodov a miestnych skupín KSCaS na Spiši a Orave, ako aj na zasadani predsedníctva Ústredného výboru dňa 24. februára t.r. Na týchto poradách sa naše prostredie ako zložka Frontu národnej jednoty jednoznačne vyslovilo za politickou liniju strany a za aktívnu podporu uznesení VIII. zjazdu angažovanou spoločenskou prácou i prácou v povolaní a všeobecnu účasťou krajanov — všetkých členov Spoločnosti vo voľbách 23. marca a hlasovaním na kandidátov F.N.J.

VIII. zjazd strany rokoval v období ľažkej, výrazne komplikujúcej sa medzinárodnej situácie vzhľadom na rozhodnutia bruxelského zasadania NATO o stupňovaní zbrojenia a aktivizácii síl smerujúcich k studenej vojne, čo ohrozuje mierovú spoluprácu vo vzdialoch Východ — Západ a militárne odzbrojenie. O tom, aký to má význam, netreba nikho prevedieť. Hovoril o tom na zjazde v programovom referáte Edward Gierek, ktorý predložil návrh zvolat vo Varšave konferenciu o zmiernení napätia a odzbrojení v Európe. „Poľsko — povedal prvý tajomník ÚV — nebude šetriť úsilie, aby predalo zvedenie Európy a sveta z cesty mieru a spolupráce. Veríme, že zdravý rozum zvíťazí, že zvíťazí pochopenie nutnosti uchrániť proces zmiernenia napätia, zabrzdzenia pretekov v zbrojeni a otvorenia cest k odzbrojeniu.“

O DALSZY ROZWÓJ SOCJALISTYCZNEJ POLSKI O POMYSŁNOŚĆ NARODU POLSKIEGO

V minulom čísle sme podali správu z VIII. zjazdu PZRS a uviedli sme zoznam nového vedenia ÚV. Dnes prinášame snímku Politického byra sekretariátu ÚV PZRS. V prvom rade zľava: Alojzy Karłoszka, Jerzy Łukaszewicz, Stanisław Kania, Jan Szydlak, Mieczysław Jagielski, Zdzisław Grudzień, Wojciech Jaruzelski, Władysław Kruczek, Henryk Jabłoński, Edward Gierek, Edward Babiuch, Stanisław Kowalczyk, Tadeusz Wrzaczek, Andrzej Werblan a Jerzy Waszczyk. V druhom rade zľava: Emil Wojszak, Kazimierz Barcikowski, Zdzisław Żandrowski, Tadeusz Pyka, Józef Pińkowski, Andrzej Żabiński, Zdzisław Kurowski a Zbigniew Zieliński.

Foto: CAF — ZAGOŻDZIŃSKI

Z DOMOVĀ A CUDZINY

JAROSŁAW IWASZKIEWICZ NEŽLJE. 2. marca 1980 umrel vo Varšave vo veku 86 rokov vynikajúci spisovateľ a básnik Jarosław Iwaszkiewicz, predseda Zväzu polských spisovateľov, poslanec na Sejm Polskej Ľudovej republiky, Budovateľ Ľudového Poľska, zaslúžilý činatel medzinárodného mierového hnutia, laureát mnogých polských a zahraničných literárnych cien, laureát Medzinárodnej leninovej ceny za upevňovanie mieru medzi národmi, ako aj mnohých iných zahraničných vyznamenaní. Jeho tvorba obchádza polskú kultúru mnachými významnými dielami, ktoré majú trvalú hodnotu. Poľskú kultúru a celú spoločnosť postihla nenahraditeľná strata. Je to strata celého socialistického spoločenstva, európskej a svetovej kultúry.

VE VARŠAVĚ bol podepsán protokol o spolupráci mezi ministerstvom kultury a umenia PLR a ministerstvom kultury SSSR v roku 1980. Obsahuje široký program kulturného spolupráce mezi oboma zememi v běžném roce, v němž nejdůležitější událostí budou Dny sovětské kultury v Poľsku, věnované 35. výročí podepsání Smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci mezi Poľskem a SSSR, 35. výročí vítězství nad fašismem a 110. výročí narození V. Lenina. Dny budou organizovány od 18. do 27. dubna.

MÁME REGISTROVANÝCH 39 000 objektov pamiatkovej architektúry a stavebnictva, 15 000 objektov Ľudového stavebnictva, 10 000 parkov a pamiatkových záhrad, 15 000 pamiatkových cintorínov, vyše 100 000 archeologických stanovišť. Z rokovaní sejmovej komisie: „vojvodovia sa snažia aspoň zabezpečiť pamiatkové, objekty“. Chybí, ako všeade, výrobná kapacita, odbornici, materiály atď. v konzervátorských službách.

LETNÝ ČAS. Ako informuje ministerstvo dopravy, v Poľsku bude zavedený letný čas, ktorý bude platíť od 6. apríla do 27. septembra t.r.

ŠKOLSTVO malo obdržať v tejto pátročniči vyše 140 objektov pre gminné zberné školy. Dostane však len ok. 100, pričom vidiek potrebuje ešte 600.

TRI TISÍCE ZLOTÝCH je najvyššia pokuta, akú sa u nás platí za znečistenie morských vôd. Pre poručenie — v Japonsku to stojí milión jenov a priamy vinník ide do väzenia bez možnosti výkupu. V USA tato pokuta je od 3 000 do 100 000 dolárov.

KOLEKO NÁS JE: HŠÚ (GUS) oznamil, že začiatkom roku počet obyvateľov Poľska prekročil 35 miliónov 382 000 osôb. Teda minulý rok nás pribudlo 333 000, t.z. viac, ako v predošlých rokoch. V mestách býva okolo 20 500 000 osôb a na vidieku okolo 14 800 000 ľudí. Prirodzený prírastok dosahoval 10,3 procent (10,3 osôb na 1000 obyvateľov). Bol najvyšší medzi európskymi socialistickými krajinami. Medzi ostatními európskimi krajinami má o niečo vyšší prirodzený prírastok iba Španielsko. Počet narodení je základným parametrom pre vývýjanie politiky v oblasti výstavby jasli, materských škôl, ako aj školstva. Je to taktiež dôležitý ukazovateľ pre výrobcov detských odevov, hračiek atď. Vedľa toho sa nám rodí stále viac. V roku 1967 sa ich narodilo 520 000, v 1970 — 546 000 a v roku 1978 — 666 000. Ukazovateľ feminizácie v jednotlivých oblastiach krajiny hovorí, kde treba vytvárať viačajúce pracovné príležitosti pre ženy a kde pre mužov.

V roku 1979 bolo uzavretých 322 000 nových manželských zväzkov, zasa okolo 36 000 existujúcich sa rozwiedl. Ich počet v posledných rokoch značne stúpol. Je to dôležitý ukazovateľ, ktorý informuje o požiadavkach na nové byty.

Na 100 mužov pripadá priemerne 105,4 žien, pričom v mestách tento ukazovateľ dosahuje 108,4 a na vidieku 101,4. Najvyšší ukazovateľ feminizácie má Przemyšlské vojvodstvo — vyše 116 žien na 100 mužov a najnižší Legnické vojvodstvo — 100,9 žien.

Medzi obyvateľstvom, ktoré žije z práce mimo poľnohospodárstvo, námzdne pracuje okolo 47%. Tazvané nenámezdné príjmy (hlavne invalidné a starobné dôchodky) malo ok. 14,5% obyvateľstva. Kažkých 100 pracujúcich udržuje 82 osoby.

Z TUZEMSKÝCH VÝROBKU, predávaných v Pewexu, 87 percent činí alkoholicke nápoje.

Protože se prakticky na světě již právě neštove nevyvystupují, bylo letos v Poľsku zrušeno povinné očkování proti této nemoci.

USA. Týdeník TIME uvádí, že výdaje na obranu USA v roce 1980 budou cítiť 122 miliardy doláru. Finanční suma není ještě s platnosťí ustálená, protože s přihlédnutím k ukazateli inflace by tato položka stoupala o 12,2 miliardy dol. Americká opozice upozornila na skutečnost, že 2 — 3 miliardy dol. vydaných na stavbu nukleární mateřské letadlové lodě by stačily na úhradu ročních potřeb tisíc novyorských škol; 4,3 miliardy doláru potřebných na postavení 1350 km odpalovací rampy rakety MX by stačily na údržbu celého systému veřejné hromadné dopravy po dobu dvou let; za částku 60 miliónů dolarů na jedno dopravní letadlo C-54 by celý rok mohlo žít 12 000 čtyřlenných amerických rodin.

AMERICKÝ MAGAZÍN uveřejnil seznam 10 nejlépe oblečených mužů v minulém roce. V desítce jsou mj. prezident Carter, filmový herec Sean Connery, newyorský starosta Edward Koch a ... papež Jan Pavel II.

V NEJCHUDOBNĚJŠÍCH oblastech Afriky kromě sucha a sarančí je nejhorší egyptskou ránou malý ptáček quelea. Váží 17 gramů a denně se zde 40 g stravy. Např. v Tanganyicji spočítali, že na jednom hektaru bylo najednou 10 miliónů ptáčků quele. Ziví se sice také drobným hmyzem a tím by byli užiteční, ale vyzobávají absolutně všechnu trávu a vše, co roste na polích.

Prozatím jedinou zbraní proti invazi quelej je spálení velkých ploch buše, což se rovná likvidaci veškerého rostlinstva a prakticky života v celé oblasti.

NAFTA U ORINOKA: podľa posledných odhadov má najväčší zásoby nafty Venezuela. Jen ložiska v oblasti Orinoka obsahují zhruba 90 miliard tun nafty, čili tolik, kolik jí mají dohromady všichni arabské státy.

Venezuela je již od dávna dôležitým výrobcom nafty. V súčasnej dobe se dobýva hlavně v oblasti Maracaibo: 3 tisíce vrtu dává pôl miliardy litrů nafty denně. Dosud však obyvatelia této země z ní nic nemají.

DOBRÝ ROŁNÍK A MAJSTER

Navštívil som krajana Jána Petráška, známeho činiteľa našej Spoločnosti, v rokoch 1968—1977 predsedu Miestnej skupiny v Krempachoch a v terajšom volebnom období podpredsedu tejto MS, áko aj dlhočasného predsedu rolnickeho krúžku v tejto obci.

Z iniciatívy kr. J. Petráška Miestna skupina KSČaS v Krempachoch urobila pekný kus kultúrnej práce zapísanej zlatými písmenami v živote našej Spoločnosti. Okrem bežnej práce spojenej so svojou funkciou kr. J. Petrášek učil v rokoch 1968—70 mládež — členov dychovej kapely a sláčikovej kapely, vela starostlivosť venoval otázkam vyučovania slovenčiny na školách a prispel k vyriešeniu otázky dvojjazyčných nápisov na obchodoch.

Krajan Ján Petrášek s manželkou vychoval päť detí — všetky sa vzdelávajú — a prežil aj tragédiu. Pred trojmi rokmi zomrel jeho syn Jozef — maturant.

Väčšinu svojho volného času trávi kr. J. Petrášek vo svojej stolárskej dielni, ktorú si zriadil v pivnici. Dielna je plná vyzávaného nábytku. Keď som prišiel, kr. J. Petrášek sa práve pripravoval na maľovanie. Nábytok je krásny, bohatu zdobený ľudovými motívmi a mnohí majitelia nových bytov by celkom iste radi kúpili také stoly, stoličky a skrine.

Spýtal som sa kr. J. Petráška o pôvod jeho stolárskych záujmov.

JÁN PETRÁŠEK: O drevo, jeho krásu a obrábanie som sa začal zaujímať už v školských rokoch. Podľa výkresov som si urobil obrábacie stroje vlastnej konštrukcie, na ktorých som mohol vyrábať rôzne predmety. Robil som tiež stroje na spracovanie lanu, ktoré u nás nazývajú „varcule“. Avšak na sochárstvo som nikdy nemal talent.

FRANTIŠEK PACIGA: Od kiaľ berte motívy na vyzdobovanie nábytku?

JP.: Sú to staré spišské motívy, ktoré som si zapamätal z mladosti. Ale v mojej práci mám aj problémy, napr. s nákupom kvalitných dlátkov, nožov a pod., ktoré potrebujem pri spracúvaní dreva.

F.P.: Pracujete sám, ako vidím. Kolko miestnosti ste už vybavili nábytkom?

J.P.: Záujem o moje výrobky je obrovský, ale pre mňa je to iba „koníček“. Zatial som urobil súpravu nábytku pre dcéru ako svadobný dar. Potom vybavenie pre miestnosti našej Miestnej skupiny KSČaS t.j. skriňu na knihy, stoly, stoličky, lavice, vývesnú tabuľu pre kultúrny dom. Teraz robím pre svoju domácnosť. Myslím si, že nie je to tak vela, ale veď som predovšetkým rolník. A práca na poli a okolo dobytka si vyžaduje veľmi vela času. Na 6 ha chovám o.i. tri kravy, 4 býkov, 4 teliatka a ošípané. Z toho odovzdávam do GS 2 býkov a 4 ošípané.

Iba volné chvíle trávim pri tejto dedatočnej práci, ktorá mi pomáha zabúdať na tragickej smrt môjho syna Jozefa, ktorý bol mojom nádejou. Keď mi sem tam ostane nejaká volna chvíla, venujem ju čítaniu.

F.P.: Ako hodnotíte prácu MS KSČaS v Krempachoch ako člen výboru?

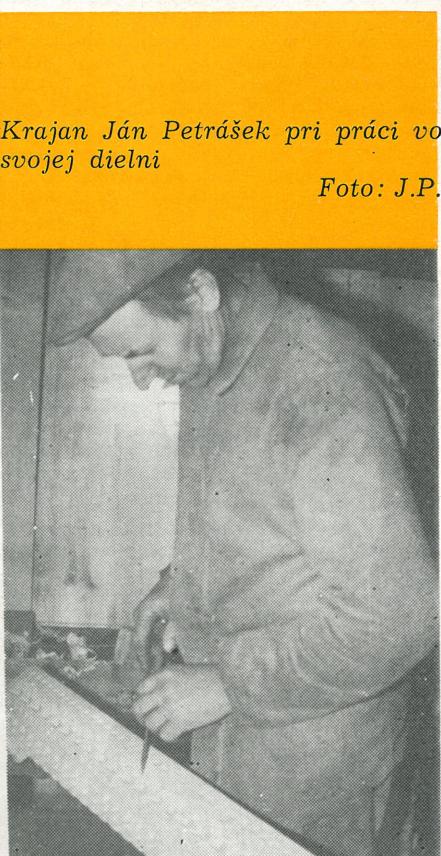
J.P.: Budeme uvažovať predovšetkým o oživení práce nášho súboru, ktorý by mal svedčiť o našich výsledkoch. Teší ma, že naša miestna skupina ako jediná sama nadvziačia príteľské styky s kultúrnymi organizáciami zo Slovenska. Vysoko hodnotím spoluprácu s oravským krajom, ale zasa spolupráca s Popradským okresom zatial nie je vyriešená. Chcel by som využiť túto príležitosť, aby vyzval Ústredný výbor Spoločnosti a kultúrnych činitelov Popradského okresu k nadviazaniu tejto spolupráce.

F.P.: Ďakujem za rozhovor.

FRANTIŠEK PACIGA

Krajan Ján Petrášek pri práci vo svojej dielni

Foto: J.P.

DÔLEŽITÉ PRE KRAJANSKÝCH RODIČOV

Zápis na slovenčinu

Kuratórium osvety a výchovy Vojvodského úradu v Nowom Sączu oznámilo, že zápis na vyučovanie slovenského jazyka ako predmetu v školskom roku 1980/81 sa konajú od 15. februára do 15. mája t.r. Zápis sa týkajú iba žiakov, ktorí sa začnú učiť tento jazyk po prvý raz. Ostatní žiaci, ktorí už navštěvovali hodiny slovenčiny v predchádzajúcich rokoch, sa nemusia zapisovať.

Zápis do prvých tried v školách so slovenským vyučovacím jazykom sa konajú podľa všeobecne prijatých zásad, ktoré platia pre všetky základné školy v Poľsku.

Zápis do lycea v Jablonke sa budú konáť od 15. apríla do 30. mája t.r.

Československá spartakiáda

Jednou z významných akcií roku 1980 je Československá spartakiáda. Historie této závažnej celostátnich akcií začala už pred viac než 100 rokmi. Po prvých verejných vystúpeniach usporiadala v roku 1921 Federace dělnických tělovýchovných jednot v Praze na Maninách první spartakiádu. Jejím ideovým pokračováním byla I. celostátní spartakiáda, uskutečněná v Praze v roku 1955 na největší evropské ploše světa — na stadionu o rozloze 200 × 200 metrů.

Obsahová náplň spartakiád se od cvičení na Maninách značně změnila. Nejdříve se jen o vystoupení členů tělovýchovných jednot, ale o ideové sklobené skladeb, ukazující spojení všech věkových kategorií při různých formách nejen tělovýchovného využití, ale i budovatelství.

K podrobnější informovanosti československých krajanů odpovíděl na otázky Tiskové agentury ORBIS předseda Ústředního výboru Československého svazu tělesné výchovy a předseda československého olympijského výboru Antonín Himpl.

Československá spartakiáda 1980 začala v československém tělovýchovném hnutí již v roce 1979. Kolik občanů je v současné době zapojeno do aktivní přípravy na vyvrcholení tohoto snažení — nácviku na veřejná vystoupení v roce 1980?

A. HIML Československé spartakiády jsou pro naše tělovýchovná hnutí prostředkem k naplňování základních funkcí tělovýchovy — lidovosti, masovosti, jednoty a vysoké ideovosti. Do spartakiádního programu se již v roce 1979 ve sportovní a turistické části aktivně zapojilo přes 2 miliony občanů. V říjnu m.r. jsme „Ohňovým poselstvím“ spartakiádě, na více než 2 500 památných místech osvobození naší vlasti, zahájili finální přípravy hromadných vystoupení a turistické aktivity a od centrálních nácviků vedoucích a cvičitelů skladeb jsme přešli

k bezprostřednímu nácviku v tělovýchovných jednotách a ve školách, kterého se účastní 750 000 cvičenců od předškolního věku až po starší věk. Ti všichni se připravují na zhruba 400 místních a okrskových spartakiád a většina z nich, více než 600 000, vystoupí na 120 okresních spartakiádách v květnu a začátkem června 1980. Nejlepší budou vybráni, aby reprezentovali své město, vesničku, školu či tělovýchovnou organizaci na finále Československé spartakiády 1980 ve dnech 26. až 29. června 1980 v Praze. Spartakiáda 1980 bude jistě pro mnohé naše krajané příležitostí navštívit znovu svoji vlast. Již nyní chci všechny co nejsrdečněji pozvat na tuto jedinečnou, masovou akci československé tělovýchovy.

Připravuje spartakiádní štáb pro ně zvláštní program?

A. HIML Tělovýchovná cestovní kancléř SPORT-TURIST má velmi bohatou nabídku programu, především pro kolektivy, ale uspokojí i jednotlivé zájemce. Připravil například pest्र a zajímavý pobyt v naší stověžaté Praze, včetně kulturního programu, prohlídky historických míst a památek. Jistě mnozí přivítají možnost se zúčastnit tradičních atraktivních vystoupení nejvýspějších gymnastických celků z 11 zemí v rámci programu „Večer družby“, event. i výletu do světoznámých lázní — Karlových Varů, Mariánských lázní, ale i na Karlštejn, Konopiště a do dalších míst, podle výběru a přání. Těžištěm programu našich krajanů i hostů ovšem jistě bude účast na hromadných vystoupeních 170 000 cvičenců na Strahově. Věřím, že naše největší tělovýchovná slavnost — Československá spartakiáda 1980 — opět „chytí za srdeč“ každého, kdo má naši zemi — Československou socialistickou republiku — dopravdy rád. A proto na shledanou na Strahově!

WAŻNE DLA NASZYCH KRAJANÓW KOMBATANTÓW

Zgodnie z informacją na VI Zjeździe TKCiS w sprawie praw dla naszych krajanów — kombatantów została podjęta w ubiegłym roku interwencja bezpośrednio u Ministra ds Kombatantów gen. Mieczysława Grudnia. Ostatnio ZG TKCiS otrzymała w tej sprawie pismo, które obok publikujemy. Z pisma tego wynika jednoznacznie, że wszyscy nasi krajanie Czesi i Słowacy posiadający obywatelstwo polskie, którzy brali udział w walce z faszyzmem na różnych frontach II wojny światowej, mają pełną podstawę do uzyskania karty kombatantkiej i przynależności do ZBOWiD, jeżeli posiadają na tą okoliczność odpowiednie dokumenty lub wiarygodnych świadków. W tej sytuacji uważamy, że ta sprawa, która chociaż przeciągnęła się w czasie, została ostatecznie wyjaśniona przez najbardziej kompetentne władze. W sprawach budzących ewentualne wątpliwości zainteresowani winni się konsulto-

wać bezpośrednio z Sekretarzem ZG TKCiS kr. Augustynem Andrasiakiem.

REDAKCJA „ŽIVOT”

SEKRETARZ ZARZĄDU GŁÓWNEGO TOWARZYSTWA KULTURALNEGO CZECHÓW I SŁOWAKÓW W POLSCE Obywatel Augustyn Andrasia

K r a k ó w

Z upoważnienia Ministra do Spraw Kombatantów uprzejmie informuję, że przedstawiona sprawa uprawnień kombatantkich obywateli narodowości słowackiej zamieszkałych w Polsce została wnioskliwie zbadana i wyjaśniona.

Jak wiadomo, od dnia 1 stycznia 1976 r. tryb ustalania uprawnień do świadczeń przysługujących kombatantom został uregulowany odpowiednim rozporządzeniem Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych oraz Ministra do Spraw Kombatantów z dnia 18 grudnia 1975 r., a charakter i zasady przyznawania świadczeń dla kombatantów określona ustanowiona z dnia 23 października 1975 r.

W świetle powyższych unormowań obywatele polscy, zamieszkali na terytorium PRL bez względu na narodo-

wość, o ile uczestniczyli w walce przeciwko hitlerowskim najeźdźcom mają prawo do członkostwa ZBOWiD oraz do świadczeń i przywilejów przyznanych kombatantom.

Podstawowym warunkiem jest przedstawienie władzom ZBOWiD wiarygodnych dowodów swojej działalności kombatantkiej, czego żąda się od wszystkich osób ubiegających się o uprawnienia kombatantów.

Z uzyskanych przez nas informacji wynika, że takimi zasadami kierują się Zarządy Wojewódzkie ZBOWiD, nie czyniąc żadnych trudności w przyznaniu uprawnień tym obywatelem narodowości słowackiej, którzy przedstawili dowody swojej kombatantkiej działalności (udziału w Słowackim Powstaniu Narodowym, oddziałach gen. Swobody, partyzantce czy pobycie w obozie koncentracyjnym).

Zarząd Wojewódzki ZBOWiD w Nowym Sączu stwierdza, że zweryfikował 12 osób, którym przyznał uprawnienia kombatantkie, a 3 osobom uprawnienia takich odmówił. Zarządowi Głównemu ZBOWiD, który rozpatruje odwołania od negatywnych decyzji Zarządu Wojewódzkiego, nie są znane przypadki odmowy przyznania uprawnień wniesione przez obywatele narodowości słowackiej w latach 1976—1979.

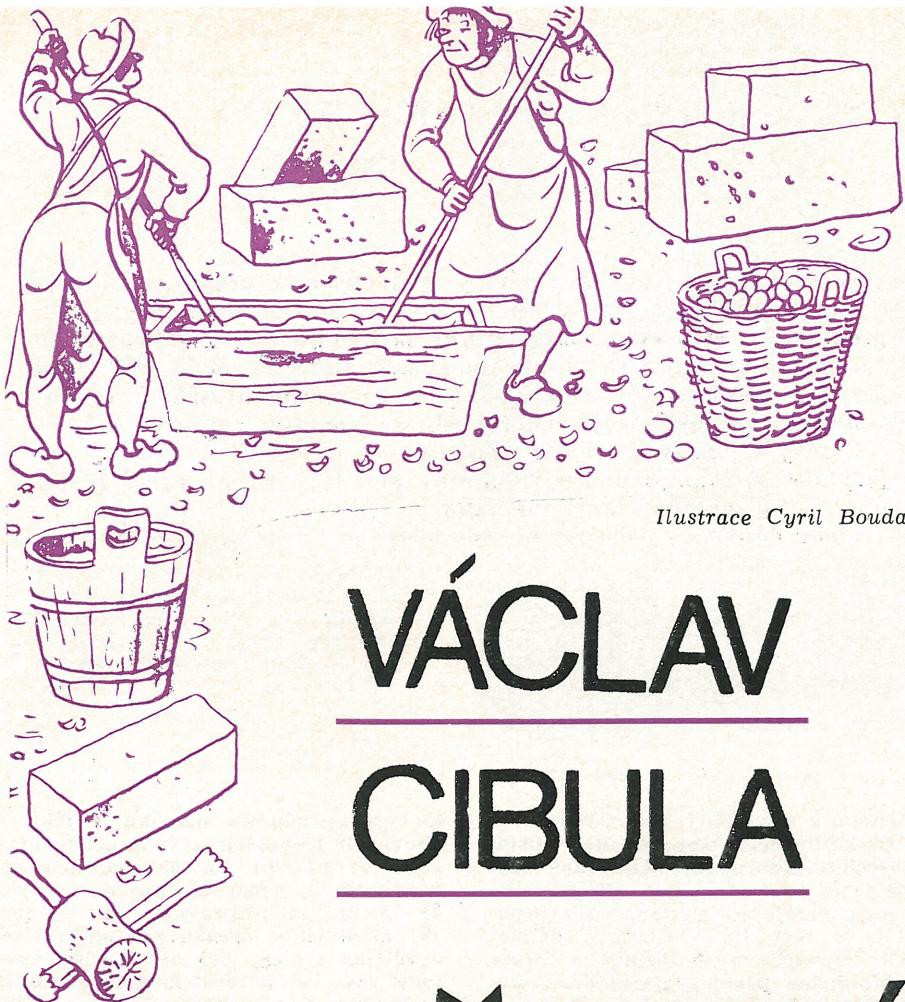
W tym okresie Urząd do Spraw Kombatantów rozpatrywał prośby 3 osób ubiegających się o przyznanie uprawnień z tytułu udziału w walkach z Niemcami w czechosłowackich formacjach wojskowych, lecz były to osoby nie posiadające obywatelstwa polskiego lub zamieszkujące na terytorium CSRS, które mogą ewentualnie uzyskać uprawnienia w trybie art. 12 ustawy z dnia 23.10.75 r.

Reasumując, stwierdzamy brak jakichkolwiek przeszkód w przyznawaniu uprawnień kombatantów tym obywatelem narodowości słowackiej, którzy byli autentycznymi uczestnikami walk z niemieckim okupantem i posiadały na to odpowiednie dowody. Obowiązują ich ogólne zasady weryfikacji prowadzonej przez władze ZBOWiD.

O ile znane są Wam przypadki odmiennego traktowania omawianych spraw — prosimy o ich indywidualne przedstawienie Zarządowi Głównemu ZBOWiD w Warszawie.

URZĄD DO SPRAW KOMBATANTÓW DYREKTOR GABINETU MINISTRA plk. mgr Henryk Sienkiewicz

Warszawa, dnia 10.12.1979 r.

Ilustrace Cyril Bouda

PRAŽSKÉ POVĚSTI

O MOSTĚ Z VAJEC, TVAROHU A SYREČKŮ

Nejstarší pražský most byl ze dřeva a spojoval břehy podhradí s osadou Židů; proti záplavám a ledům ho chránily rošty z dubových kmenů. Když ho pak vzala voda, vznikl první pražský kamenný most. Byl nazván jménem královny Judity a vydržel až do velké povodně roku 1342.

Stalo se to na začátku února. Zvedl se jižní vítr, teplý jako v létě, a při velkých deštích Vltava vystoupila z řečiště. Sám Oldřich, mistr křižovníků s červenou hvězdou, kteří měli most v opatrování, vyslal spěšného posla k panu Karlovi s naléhavou zprávou.

„Připluly ledy po řece a ohrožují dílo mostu Juditina v základech! Račíž Vaše Milost vzít na vědomí, že je slabá ruka bratří i všeho lidu proti síle živlu!“

Avašak ještě tu noc se rozpadl most na čtyřech místech, takže ho zbyla steží čtvrtina, a je zapsáno na starých pergamenech:

„Jako by padla koruna královská, když onen slavný most se zřítil. I nastaly mnohé tramptoty i nebezpečí lodníkům a trápení lidem chudým, protože plavba odpadla.“

Teprve potom začal stavět Petr Parléř třetí most, kterému se říkalo nejdříve Kamenný nebo Pražský, a teprve mnohem, mnohem později podle jeho zakladatele most Karlův.

Ve své době byl prý ze všech mostů na světě nejpevnější, protože stavitele dal michat do malty vápno s vinem a vejci. V celé Praze však nebylo tak

vajec, a tak Karel nařídil, aby všechna města v české zemi přispěla ke stavbě svým podílem.

Tehdy se sjížděly do Prahy ze všech stran dřevěné vozy vystlané slámem a svážely křehké náklady v bednách i v proutěných koších na břeh Vltavy, kde zedníci vejce roztloukali a míchali do vápna. Cesty však byly hrbotaté, loukoté kol se lámalý, a tak z nejednoho vozu už daleko před Prahou kapal žloutek s bílkem.

Svůj podíl vajec měli poslat do Prahy i obyvatelé Velvar. Bud' však špatně vzkazu rozuměli, nebo se obávali, aby se vejce cestou nerozbila nebo nepokazila, a tak je raději uvařili natvrdo. Bylo z toho tehdy po celé Praze hodně veselí a všichni tu důkladnost Velvarským dlouho připomínali.

Velvarští však nezůstali v posměchu sami; brzy je překonali občané z Unhoště. Vejce dopravili do Prahy v páráku, ale trochu to popletlí s mlékem, kterým se rozdělávala při stavbě mostu malta. Bud' že jim bylo líto dobrého mléka, anebo jim bylo líto Karlova mostu a chtěli maltu ještě vylepšit, nebo zkrátka poslouchali jen na půl ucha.

Do Prahy však poslali nejenom mléko, ale i tvaroh a syrečky. A tak je Karlův most ze všech mostů na světě nejdůkladnější, neboť stojí na vině z pražských vinic, na tvaroru a syrečkách z Unhoště a na vejcích z celé české země.

O ŘEZBÁŘI OD KŘIŽOVNÍKŮ

Několik kroků od Karlova mostu stojí starý klášter křižovníků. Patřil kdysi řádu, který si dal do znaku červený kříž a později šesticípou hvězdu, takže se příslušníkům řádu říkávalo křižovníci s červenou hvězdou špitálu svatého Františka vedle mostu. V chodbě kláštera visí veliký kříž s Ukřižovaným; výraz bolesti a utrpení v jeho tváři je tak pravdivý, že se nejeden návštěvník starých chodeb při pohledu na něj zachvěje hrůzou. O vzniku té dávné památky vypráví stará pověst.

V malém a zchátralém domku nedaleko kláštera žil mladý řezbář. Nikdo už nevěděl, odkud přišel, ale dřevu rozuměl jako malokdo. Byl svou prací jako posel: chtěl vyřezávat tak umná díla, aby se před nimi každý zastavil v údivu, ale nikdo ho neznal, a tak jeho práci nikdo nevyhledával. Řezbář byl chudý jako myš v poli, několikrát se pokusil nabídnout svou práci v nádherných palácích a kostelech, ale vždycky marně. Snad to bylo i tím, že řezbář pracoval podle vlastního rozumu a nikdy nechtěl udělat na svém díle sebemenší změnu; neuměl být ani trochu pokorný, a tak většina návštěv kontila hádkou nebo urážkami a řezbář se vždycky vrátil domů s nepořízenou. Žil proto ve velké bídě a v hladu; jen tu a tam si mohl přivydělat na živobytí, když vydlabal z dubového kmene dřevěnou štoudev či jiné potřebné věci pro domácnost anebo když pomáhal kolářům s hlavicemi, nákoleníky a loukotěmi.

Jednoho dne se v chudém řezbářově domku objevil křižovník s červenou hvězdou a řekl:

„Slyšeli jsme o tobě, že rozumíš dřevu, a rádi bychom to s tebou zkousili. Měli jsme ve starém klášteře mnoho vzácných památek ze dřeva, ale při švédské střelbě jsme přišli skoro o všechno; chceme, aby byl nový klášter stejně pěkný jako ten starý, a tak by bylo u nás pro dovedného řezbáře práce víc než dost. Potřebujeme mnoho řezaných rámu na obrazy a sochy, chceme však nejdřív vědět, co dopravdy dovedeš. Měli jsme starý krásný kříž, ale když jsme ho přenášeli, rozpadl se na prach, tak byl prolezlý červotočinou a ztrouchnivělý stářím. Po věděl jsem o tobě převorovi, a ten rozholil, abys nám vyrezal ze dřeva nový kříž. Když se ti dílo podaří, nemusíš mít o další práci strach.“

Řezbář se zaradoval a slíbil, že vyře kříž tak pěkný, že krásnější nebude po celé Praze a možná ani v celé zemi. Dohodli se tedy, že řezbář obiednávku vyřídí, jak nejlépe bude umět: křižovník se už měl k odchodu, byl spokojen s tak hladkým jednáním, ale řezbář stále ještě otálel; přiznal se s otcem ke své bídě a vypověděl, že nemá ani na obyčejné dřevo, natož na takové, které by se mu k vzácné práci nejlépe hodilo. Křižovník mu vyplatil zálohu a řezbář se s chutí pustil do práce. Věděl dobře, že na nečekané zakázce závisí celý jeho budoucí osud: když nebudou křižovníci spokojeni, nikdo mu už nikdy nedá zakázku, která by mu pomohla z nouze a na které by mohl uplatnit celé své řezbářské umění. Kdvž se mu dílo podaří, má práci nadlouho zařízenou, protože v novém klášteře chybělo mnoho řezaných rámu na obrazy a sošky. Proto se vydal za Prabu a koupil si nejkrajinější dřevo, jaké k práci potřeboval; potom si obstaral debrou mazlavou hlinu, protože chtěl svou představu nejdřív vymodelovat do tvárné hliny, a teprve podle toho vzoru vyřezat kříž do vzácného a drahého dřeva.

Potřeboval však také živého člověka, podle kterého by mohl pracovat. Dlouho chodil po Starém Městě, potuloval se v zapadlých uličkách a postával na trzích, kam přicházeli venkováni se svým zbožím. Ať hledal jak hledal, stále nemohl najít muže podle svých představ, až si nakonec vzpomněl na mladého žebráka, kterého potkával v okolí Karlova mostu. Vydal se za ním do jeho rozpadlého domku za městskými hradbami a brzy ho přemluvil: viděl, že lepší vzor si ani nemůže přát. Že-

brák byl nemocný, vyhublý člověk, a bida a hlad mu vyryly do tváře ne-smazatelné stopy; pod sítí vrásek jeho rysy prozrazovaly zvláštní ušlechtilost a poctivost.

Řezbář si od té chvíle vodil žebráka denně do svého domku a každě ráno se pouštěl s horečnou netrpělivostí do práce. Přivazoval chudásovi ruce k dřevěnému břevnu a pečlivě se snažil zachytit každou podrobnost jeho vyhublého, nemocí ztrápeného těla.

Dílo se mu nadobyčeji dařilo až do chvíle, kdy začal modelovat tvář: chudák byl šťasten, že nemusí žebrat, každý den měl teplé jídlo, a tak byl se svým osudem spokojen, ba někdy si i zpíval; řezbář ho však vždycky rázně okříkl. Práce pokračovala čím dál méně hůř; řezbář chtěl, aby Ukřižovaný měl výraz zmučeného a umírajícího člověka, v jehož tváři však i v poslední chvíli zůstává výraz dobriny a ušlechtilosti. Přemlouval žebráka, prosil ho, nakonec mu i vyhořoval, ale všechno bylo marné. Přitáhl mu provazy tak pevně, že se žebrák nemohl ani pohnout, ale ani to nepomohlo. Jednoho dne řekl hněvivě žebrákovi, že ho neovláže, dokud nedostane jeho tvář takový výraz, jaký potřeboval. Žebrák zprvu neříkal nic, snažil se řezbáři vyhnout, ale ten nebyl stále spokojen; chudáš prosil, ale řezbář zůstal neoblomný. Provazy působili žebrákovi bolest a tak začal nakonec křičet a volat o pomoc, cloumal sebou a hleděl se vyprostit. Řezbář se rozlobil, protože už viděl, že své dílo nedokončí, anebo že nebude ani zdáleka tak věrné a působivé, jak si na začátku představoval. Viděl, že se mu přiležitost vytrácí mezi prsty a že ho čeká nová bída, rozhněval se a v návalu zuřivosti hodil po žebrákovi nůž. Učinil to však tak nešťastně a s takovou silou, že zasáhl chudáka rovnou do srdece; žebrák slabě vykřikl, sklonil hlavu a už se nepohnul.

Řezbář se zprvu polekal, ale pak vidič, že se ve tváři umírajícího objevil právě ten výraz, jaký potřeboval. Pustil se znovu do díla a pracoval tak horečně, že neustal, dokud svou práci nedokončil. Teprve teď byl spokojen; připevnil si nachystané dřevo, žebráka zakopal s lehkým srdcem do sklepa a začal vyřezávat podle hliněného vzoru slibený kříž.

Práce mu šla rychle od ruky, a tak brzy mohl kříž dokončit a odnést do kláštera. Převor i křižovníci se dlouho na jeho dílo v ustrnulém údivu: tvář Ukřižovaného byla tak věrná a pravdivá, že se jich při pohledu na ty zmučené rysy zmocňovala hrůza. Po chvíli řezbáře za mistrovské dílo, dobro mu zaplatili a hned ho požádali, aby se pustil do práce na řezaných rámcích pro klášterní obrazy.

Zatím si však žebráci na mostě povídali, že místo, na kterém vždycky sedával chudáš, je už několik neděl opuštěné. Sháněli se po svém druhovi u mladého řezbáře, ten však jen pokrčil rameny a prohlásil, že o žebrákovi nic neví.

Dlouho se těšil na novou práci, ale teď leželo dřevo v jeho domku netknuté. Marně se chodili křižovníci ptát, jak dílo pokračuje; řezbář jim ani kloudně neodpověděl a začal se chovat tak podivně, že si tě náhlé změny povídali i lidé v sousedství. Brzy se rozkřiklo, že řezbář přišel o rozum: dlouho vysedával bez jediného slova nebo zase pobíhal jako smyslů zbavený, a tak podezření stále rostlo a rostlo, až se celá věc dostala k soudu a pro mladého řezbáře si přišli z radnice. Zapíral, ale když běžecové prohledali dílnu a našli nůž se zrezivělými stopami od krve, nezbylo mu, než se přiznat: nakonec pověděl, jak se to všechno stalo a kde zakopal mrtvolu.

Odsoudili ho ke ztrátě hrdla a řezbář skončil na popravišti: dřevěný kříž s hlavou zabitého žebráka je však ve sbírkách křižovnického kláštera dosud, a třebaže už dřevo dávno zčernalo a popraskalo, lidé se dodnes zastavují před tou tváří s pocitem hrůzy.

(Z části Staré Město)

Jurovi Jánosíkovi sa v Hrajnovej držine mnogo veci nepáčilo, najmä to, že ozbíjala nielen bohatých, ale aj chudobných. Preto kde len mohol, snažil sa tomu zabrániť. Keďže sa chýr o jeho zbojnici rozišiel široko-daleko, nemohol sa ukázať ani doma. Všade naňho striedli. Pritom veľmi túžil navštiviť rodičov, ako aj Zuzku Nekorancovú, do ktorej sa bol zamíľoval. Medzitým za Zuzkou začal zazerať veliteľ drabantov Jozef Lehocký, ktorý sa ju snažil nahovoriť, aby Júra vyzradila, keď sa u nej zjaví. To sa mu však nepodarilo. Na jeseň sa Hrajnovej držine rozišla, aby jednotlivo mohli všetci ľahšie prezimovať. A práve vtedy sa stala táto udalosť...

Slama a seno v stodolách, obilie v sýpkach alebo v mlynoch, burgyna a kvaky v cárkoch pivnic, orechy na pôjde a na poliach len jesienky — to bol čas varínskeho farára Jozefa Smutku. Nepoznal väčšej radosti, ako za dňa neskorej jesene prechádzať stichnutými dúbravami a tu odtrhnúť a zobnúť šípku, tam vykutrať a požiť sladký kořen. Alebo okolo pňa-starigána pozberať za priehrštie michálanku a tešiť sa, aké chutné budú naložené v octe s ciulkou a chrenom. Nie že by mu poddaní huby nepriniesli: v lete často nedel, čo s hribmi. Mal predsa vlastnú ulicu s dvanásťimi želialmi a horách baču. Hriby a jahody nosili však aj iní. Bedári nimi splácali svadobné, krstné alebo pohrebne. Zámožnejší veriaci to pokladali za nenákladný a pri tom vhodný podarúnik. No nad michálanku, nazbierané vlastnými rukami, priniesene na vlastnom chrbte, naložené podľa vlastného receptu — nad tie nebolo.

Farára Smutku vonku v bozej prírode zaujímalo všetko možné: semená, kvietky, štvorlistkové ďatlinky, farebné kamienky, pupence smoly i drevené zrasty, vytvárajúce najrozličnejšie ľudské a zvieracie podoby. Vo všetkom videl prejav nekončnej bozej múdrosti. Zvrúčovalo to jeho myšlienky a zblížovalo ho s tajomstvami prírody. Stráne Malej Fatry po jednej i druhej strane Váhu od Fačkova po Zázrivu poznal ako vlastnú farnosť. Takisto prebrúsil kysucké hory a Javorníky. Keď mu raz dekan Vankovič žartovne výčital, že nikdy nezablúdil do prekrásneho okolia Hričova a Súľova, kde sú najzaujímavejšie kamence z celého kraja, vážne mu odvetil, že pride čas i na tie miesta.

Aj prišiel.

Konečne si mohol Jozef Smutko zblízka pozrieť povestného kamenného Mnícha nad Hričovom. Čudoval sa, že zblízka vyzerá skalná opacha celkom inak — nijaký mnich, nijaká podoba. Skôr náhrobny kameň — ozvala sa vo farárovi predsuščková nálada. Akiste je to tak s celou prírodou. Len čo ju lepšie poznáme, hned sa nám ukáže v inom svete.

Zamyslene sa pohol na juh, aby bol do večera v Súlove. Tam prespí. Nejde na hrad — pán Sirmiensky je evanjelik. V Súlove sú dve katolické rodiny, niektorí ho vari prichýli. Ak sú to dobrí veriaci, nedovolia, aby sa ponížil a klopal v súlovského evanjelickeho farára Andreja Matheidesa. Ak predsa — poručeno pánu bohu. Súlovský dušpaster je v ráj prístupný, zmierlivý človek. Bude ako bude.

Chodník viedol chvíľu stráňou, chvíľu redkou horou.

Varínsky pánsko bol približne na úrovni bytčianskeho prievozu, keď začul ostrý ženský výkrik.

Nebodať poludnica! — pomyslel si, prezehnal sa a vzápäť sa pokáral, že mu zišla na um taká hlúpa pohanská povera.

Výkrik sa zopakoval.

Nebolo pochybností. Tak kvíli žena, keď ju bijú alebo inak trápi.

Výkriky prichádzali stadiál, kam smeroval Smutkov chodník, preto nezávahal. Jednou rukou si podkasať reverendu, druhou pevnjee zovrel čuganu a pridal do kroku.

Zem bola vlnká, halúzky nepukali, vektor zahľadzal šuchot nôh. Nepozorované sa priblížil k vysokému borievciu.

Zdúpnel.

V úžabine pred ním bola studnička a pri nej dva zbojníci zbijali ženu.

Jeden jej držal ústa a ruky, druhý sa jej kutil v odedzi. Čoskoro s víťaznou grimasou vylovil uzlík s peniazmi.

Farár Smutko vybehol spoza borievčia a zúrivo sa rozráhal čugaňou.

— V mene božom preč, vy satani! Preč, v mene božom!

Huncaga pustil obeť a chmatol pušku.

Gajdošík si kvokol do machu.

— Nestrielaj! To je len farár! — odstol konfáblovi hlaveň, štastný, že ich pri prepade nepristihol nebezpečnejši nepriateľ. — My sme len, — pokúsil sa vyblabotať ospravedlnenie. Ako vstával, zložil si širák.

Zamračený Huncaga hľadel vyzývavo: len sa pusí do mňa, pusí. Keď zádychaný knaz stál s rukou na srdci, Huncaga si prehodil remeň pušky cez plece a pomaly spätkoval do hory.

— Za bieleho dňa takáto lotrovina! — chytil konečne farár Smutko dych. — Od Turka-pohana horší! Zver! Ani čo sa vás nikdy nebola dotkla svätená voda.

Prepadnutá nebola žena, ale dievčina. Pomohol jej vstať, zbojníkov však nespušťal z očí.

Milan Ferko

JÁNOŠÍK

Huncagu. Keď naňho drchtavý pozrel, ukázal hlavou: vráť.

Huncaga vahal. Až keď sa dievča obrátilo a uprelo naňho silzami vyligonané oči, odfrkol, prešiel si rukou po štetinatých fúzoch, vytiahol uzlík spôza opaska a hodil knazovi k noham. Ozbijaná natešene pobehla, uzlík zdvihla, radostne požmolila a strčila si za oplecie.

— Tak, — klesla farárovi Smutkovi ruka, — a teraz buď sem, — ukázal do machu pred seba, — na pokanie, alebo sa practe.

Zlovestný Huncaga laktom drhol do Gajdošíka, zvrtol sa a náhlivo sa stratal v hore. Bývalý súkennícky tovaríš nemohol zabudnúť na majstrovu výchovu. Najprv sa hlboko poklonil, až potom pobehol za konfáblom.

úryvok 4

Miro Gregor: Hričovský hrad od juhu

— Stvora božia, kdeže si sa tu v hore nabrala sama? Nevieš, že chlapovi sámotnému neradno?

Dievča sa konečne spomätnalo a upravovalo si chudobné horniacke oblečenie.

— Išla som hradskou popri Váhu, — preskakoval jej hlas od prežitej hrózy. — A tí dva proti mne. Lež iba sa pýtali, kadiaľ sa dostanú na Súlov. Kým som vysvetľovala, ukazovala, jeden sa mi postavil za chrbát a zrazu chmat! ma za ústa. Druhý za nohy a odvliekli ma sem.

— Skadialže ideš, dievča?

— Z Dolniakov, — ukázala na rozhádzaný obsah batôžeka. Obďaleč sa vŕbal polámaný mrván — výslužkový koláč.

— Bola si na robotách

— Mhm

— A ti zlorečenci ti chceli vziať zárobok, však?

— Aj vzali, — rozplakalo sa dievča.

— Hej, vy dvaja! — volal farár Smutko na zbojníkov, už už sa strácajúcich v hore. — Ak máte len trochu boha pri sebe a nechcete, aby som vás po čiernu zem preklial nebeským hnevom tak, že vás pred najstrašnejším peklom ani pápežské rozrehesenie nezachráni, vráťte dievčaťu peniaze! Nevidíte, že je chudobnejšie ako vy?

Na okamih sa Gajdošíkovi zazdalo, že zo zdvihnutej knazovej pravice sršia blesky božieho hnevu. Plesol širákom

vzdyhol si varínsky plebán a znova črpol vodu. — No chod, dievka moja, v mene božom. Vráť sa na cestu. A keď prieš do Varína, zájdì do kostola a oferuj Panne Márii sviečku.

— Nie jednu, velebný páno, tri! A päťfuntové!

— Ja si ešte hľatne dobroty, — ukázal Smutko na studničku, — a pôjdem tiež.

Sklonil sa nad prameň.

Vtom zahrmel výstrel.

Farár Smutko sa zaknísal a padol tvárou do studničky.

Zuzke Jánosíkovej skameneli nohy. A hrôza otvorila usta. Utekat? Pomôcť?

Ked premohla strach, dovliekla sa na olovených nohách k studničke a zo všetkých sil táhala ľazké telo. Podarilo sa jej farára zdvihnuť i na chrbát obrátiť. Ale hľava bezvládne ovísala. Z pŕs vylekal prúd krvi.

Božemôj, čo robíš? — zalamila rukami a prezehnala sa.

— Tak, holubička, — chmatol ju Huncaga zo zadu a táhal preč. — Len sa prezehnaj, lebo iné ti nezostáva. Ani muk! — stisol jej hrdlo, keď sa pokúšala zakvíliť. — Lebo ta prestrelím ako toho knázka.

— Čo s ňou chceš? — volal od studničky Gajdošík.

— Nestaraj sa, len poriadne Ober pánska, — drchtavo omájal Huncagu a táhal Zuzku do hory.

Gajdošík nemal veľmi čo koristiť. Hodinky na striebornej retiazke. Penicier s ošúchanou kostenou rúčkou. Zo pár strieborniakov. Cižmy. Zlatý krížik. Kožená tanistra. Chcel odopnúť aj remeň, keď sa rozmáhol srdečevú výkrik. Nechal remeň tak a bežal do hory.

Huncaga vstál od Zuzky Jánosíkovej a so zadúšavou radostou ukazoval vyľupené oči.

— Vieš, aké to budú lampáše na poklady? Vieš, ako zbohatneme? A je aj druhá výhoda: nikdy nás nebude môcť usvedčiť.

Zarazeného Gajdošíka striaslo. Nikdy neveril Huncagovmu zastrájaniu, že raz tie čarodejné lampáše na poklady získa. On by naozaj nedbal aj vlastného zahlušiť. Treba sa mať pred ním na pozore.

— Čo hľaďš ako hrom do buka? Obral si ho? Tak teda hybjajme.

Ked odišli, oslepnená Zuzka Jánosíkova ešte chvíľu plakala krvavými silzami. Potom sa ťažko zviechala a cheela pokročíť.

Kam?

Zastala.

Načúvala.

Ked vektor priniesol spiežovce kráv, natiaholi pred seba ruky a habkavo sa pochyla.

Do tmy, do zúfalstva.

Doma privítali Jura lamentácie a nárek.

Sestra mu ovisla v rukách.

Pomedzi plač a vzlyky vyrozprávala, ako prišla o oči.

— Vrávíš, že boli dvaja? — objalo ho zlé tušenie.

— Dvaja, Jurík, dvaja.

— Ako vyzerali?

— Jeden územčistý, druhý vyšší, ale ten neboli taky zlostný. Menší drchtaľ a najmä on —

— Dost!

Nemohol priznať, že tí katani sú jeho kamaráti zo zeleného regimentu. Nie, už nie sú jeho kamaráti. Už je to hyd, ktorý musí vykáňať.

— Čože nič nehovoriš? — ozval sa otec.

Bez odpovede odbehou Jurko k Nekorancovým.

— Pozdrav pámbo, tetka, Kdeže máte Zuzku?

— Nie som ti tetka, zbojnič! — vyrútila sa proti nemu stará Nekorancová a hnala ho metlou-brezovicou. — Preč z môjho domu! Zbojnič, ani sa mi na dcérku nepýtaj! Ako by si nevedel, že sa ide vydávať.

— Vyďávať?

— Veru vydávať a nie za hocikoho, ale za pána Lehockého! — kričala Nekorancová a mlátila Jura metlou čoraz silnejšie, lebo ten, šibenčík, stál ani Rozsutec. — Hej, starý, nože zabechni po richtára, že je tu ten Jánosík zbojník, nech ho príde poviazať!

Až po tejto hrozbe sa Juro Jánosík spomátal.

Chytí brezovicu a šmaril do dveri.

— Zuzka!!!

Iba snehové páperie začalo poletovať. Nebesá sa ozvali, ale Zuzka nie.

POKRAČOVANIE V BUDÚCOM

ČÍSLE

Rodičom na uváženie

Začalo sa obdobie zápisov detí na vyučovanie slovenského jazyka na oravských a spišských základných školách. Je teda príležitosť prihlásiť na toto vyučovanie tak najmladších školákov (od 2. triedy), ako aj starších žiakov, z vyšších ročníkov, ktorí sa doteraz z takých bud' onakých príčin slovenčinu neučili. Nemusíme zdôrazňovať, že závisí len na rodičoch, aby plne využili pre svoje deti možnosť výuky a zdokonalovania znalostí materinského jazyka práve tam, kde sú k tomu najlepšie podmienky, teda v škole.

Mnoho závisí aj na výboroch MS, ktoré v súlade s rozhodnutiami obvodných poriad zo dňa 2.II. v Jurgove na Spiši a 3.II. v Jablonke na Orave, mali by vynaložiť všetky sily, aby čo najviac krajančích rodicov zapísalo svoje deti na slovenčinu.

Naša redakcia chce popularizovať žiakov, ktorí sa učia slovenčinu a v budúcich čísloch Života budeme uverejňovať ich mená.

Hodno pri tejto príležitosti poznamenať, že v poslednom období sa vyučo-

vanie slovenského jazyka na Spiši a Orave nerozvíja náležite a celkový počet žiakov navštievujúcich hodiny tohto predmetu skoro vôbec nerastie. Práve napäť. A predsa možnosť zvýšenia počtu žiakov existuje prakticky v každej obci, kde sa slovenčina vyučuje.

Ked' ide o Orave, najviac žiakov — čo s uspokojením konštatujeme — sa učí slovenčinu v Dolnej Zubrici — 68*, a v Jablonke (63 — škola č. 2), hoci aj tam, podľa mienky aktívnu MS, možno tento počet ešte zväčšiť. Naproti tomu veľmi nízky v pomere k možnostiam je stav žiakov v Hornej Zubrici (8), Veľkej Lipnice-Skočíkoch (9) a v Chyžnom (15), o to viac, že sú to veľké dediny, v ktorých — ako som sa dozvedel počas rozhovorov s krajanmi — je mnoho záujemcov o vyučovanie slovenského jazyka. Práve tuná, ale aj v Podvilkach a Privarovke, kde počet žiakov presahuje 20, by krajančí rodičia nemali otálať so zápismi svojich detí na hodiny materčiny.

Na Spiši si prvenstvo udržuje škola so slovenským vyučovacím jazykom v Novej Belej a škola v Krempechoch —

po 77 žiakov. Avšak v ďalších obciach, teda v Nedeci (23), Kacvín (19), Repiskach (15), ale aj vo Vyšných Lapšoch (34), a Jurgove (27) je počet žiakov predsa len malý a bolo by ho náčim badateľne zvýšiť.

Terajšie zápisby — čo treba zdôrazniť — poskytujú príležitosť obnoviť výuku slovenského jazyka v ďalších oravských a spišských obciach, kde sa s ľuďmi prestalo pred viacerými rokmi. Mali by to teda využiť oravskí krajančí z Pekelníka, Podsrna, Harkabuza, Oravky a Podsklia, ale aj z Jablonky (Matonogi), Hornej Zubrice a Veľkej a Malej Lipnice, kde sú predsa po 3 bud' 4 školy. Zase na Spiši týka sa to Lapšanky, Tribša, Čierne Hory č. 1 a 2, Nižné Lapšov, Fridmana, Falštiny a Durština. Nie je preto od veci pouvažovať o tom práve teraz, keď je ešte čas, a umožniť ďelom vyučovanie materinského jazyka aj v týchto obciach. Ze je to možné, svedčí príklad krajančí z Malej Lipnice, ktorí vlastne húfne prihliásili svoje deti na slovenčinu a škola ju začala po mnohorečnej preštvake opäť vyučovať. Je to príklad hodiny nasledovania.

Po skončení základnej školy má krajančí mládež zo Spiša a Oravy možnosť ďalšieho zdokonalovania znalostí slovenského jazyka na líceniu v Jablonke. Kto sa tam teda rozhodne ísť, môže hned — čo by bolo najlepšie — v žiadosti o prijatie do školy bud' počas prijímacích pohovorov prihlásiť sa aj na slovenčinu. Hodno poznamenať, že absolventi jablonského líceniu si so slovenčinou znamenite počinajú a mnohí z nich úspešne študujú na slovenských vysokých školách.

Všetci uvedomeli krajančí dobre vedia, aký význam ma vyučovanie rodinného jazyka v škole a akiste urobia všetko pre ďalší rozvoj tohto vyučovania. Veľkú a zodpovednú úlohu v tomto smere majú výbory miestnych skupín našej Spoločnosti, ktoré popri neustálej starostlivosti o rast počtu žiakov navštievujúcich hodiny slovenského jazyka, mali by zároveň udržiavať úzkú spoluprácu so školami a spoločne riešiť prípadné problémy na tomto úseku.

JÁN ŠPERNOGA

*) Údaje z Kuratória zo začiatku školského roku.

Zjazdárka z Tatier

Vo Vysokých Tatrách mohli by sme nájsť hodne miest, kde sa sneh udrží skoro po celý rok. Patrí k nim aj Ľadová dolina, kde sa pred 20 rokmi narodila Jana Šoltýsová, dcéra vedúceho tamojšej turistickej chaty. Preto ani nie div, že len čo sa naučila chodiť, začala aj lyžovať. Pripínala si lyže skoro každý deň. Chodila na nich do školy, do Kežmarku, občas na nákupy, trénovať... Ked' odborníci hodnotia jej dnešný znamenitý štýl, zdôrazňujú, že ho mohla nadobudnúť iba vďaka tisicom kilometrov strávených v detstve na lyžiach. Veľkú zásluhu na tom má aj jej otec, kedysi znamenitý lyžiar a reprezentant ČSSR, potom tréner.

Sprvu sa Jana zamerala — najmä pre nedostatok vhodných zjazdových trás — hlavne na slalomy a čoskoro sa dostala medzi československú špičku. V olympijskom roku 1976 už debutovala vo Svetovom pohári, v ktorom na záver sezóny skončila celkovo na 40. mieste. Ďalšie dva roky prešli bez väčších úspechov. Jana však zbožňovala rýchlosť, bola odvážna a vari to rozhadlo, že si zaumienila sústredit sa i na zjazde.

V januári min. roku Jana Šoltýsová na všeobecne prekvapenie obsadila v zjazde v Pfrontene piaté miesto a neskôr v Schrunse bola ôsma. Kedže aj na iných pretekoch sa dokázala umiestniť dobre, skončila vo Svetovom pohári celkovo na 13. mieste.

Bolo to šťastné číslo. Po skončení pohárových súťaží vyslali Janu do NSR na spoločný tréning s poprednými západonemeckými zjazdárkami, kde si počítala ako so seberovnými. Tréning na alpských trasách jej veľmi pomohol,

hoci terajšiu vysokú formu si vypracovala vlastne počas letných kondičných súťaží. Značne si zlepšila aj slalomovú techniku, odvážnejšie prechádzala cez brány. Stala sa vlastne všeobecne znárou zjazdárkou.

Tehoročnú sezónu nezačala Jana Šoltýsová, študentka ekonomie, najúspešnejšie. Na prvých pretekoch vo Val d'Isère obsadila až 17. miesto. Ale zanedlho sa šťastie usmialo na ňu — v Piancavallo skončila ako tretia a po prvý raz sa ocitla na pódiu. O niekoľko dní neskôr postúpila ešte o stupienok vyššie, keď v zjazde v Zell am See vybojovala druhé miesto za známou Svajčiarkou Marie-Thérèse Nadigovou. Slávna rakúska lyžiarka Annemarie Moserová po tomto zjazde povedala novinárom, že si Janu treba pozornejšie všimnať, lebo „je lepšia ako ja, keď som bola v jej rokoch“.

JÁN KACVÍNSKY

Pekný úspech dosiahli polskí ľahkí atléti, ktorí na halových majstrovstvách Európy v Sindelfingene vybojovali 9 medailí, v tom 4 zlaté a 4 strieborné. Držiteľmi zlatých medailí sa stali: Zofia Bielczyková, ktorá na 60 m prek. vytvorila svetový rekord časom 7,77 sek., Anna Włodarczyková v skoku do diaľky (6,74 m), Jolanta Januchta v behu na 800 m (2,00,6 min.) a Marian Woronin na 60 m časom 6,62 sek. Hodno poznamenať, že vrh gulu vyhrala reprezentantka ČSSR Heleňa Fibingerová výkonom 19,92 m.

VILLAGE PEOPLE

Je to v súčasnosti jedna z najpopulárnejších amerických hudobných skupín. Vznikla v roku 1977 z iniciatívy francúzskeho výrobcu platní Jacquesa Moraliho. Skupinu tvorí 6 hudobníkov, ktorí počas koncertov na estráde hrajú určité úlohy, typické pre USA. Randy Jones predstavuje kovboja, David Hodo hrá stavebného robotníka, Victor Willis — policajtu, Alex Briley — vojaka, Glenn Hughes — strážnika a Felipe Rose — Indiána. Ten posledný je ozajstný Indián — pochádza z kmeňa Cherokee.

To, čo predstavuje skupina Village People na estráde, je živým predstavnením, v ktorom hity majú popri skvelom hudobnom spracovaní aj znamenité vizuálne stvárnenie. Pohyb, tanec, obrovské tempo a stály kontakt s hľadiskom patria k najzákladnejším črtám a prednostiam vystúpení tejto skupiny, ktoré pritahujú nielen mládež, ale aj dospelých. Hodno zdôrazniť, že skoro všetci členovia majú herecké a spevácke vzdelanie.

Vedúcim skupiny bol donedávna Victor Willis, ktorý napísal text pre ich prvý šláger Macho Man, vydaný na platni. Ěste väčší úspech mala druhá platňa so skladbou Y.M.C.A., ktorá sa v rebríčku najpopulárnejších šlágrov dostala na popredné miesto nielen v USA, ale aj v Európe.

Úlohy členov skupiny sa menia závisle od potrieb a predstavaných skladieb. Napr. pri ďalšom hite In The Navy Briley hrá námorníka a Willis kapitána lode. Pred niekoľkými mesiacmi Willis odišiel zo skupiny a na jeho miesto nastúpil Ray Simpson. Vedúcim sa stal Felipe Rose — tanecník a vokalist. Skupina nahrala niekoľko profilových platní, ktoré boli bleskove vypredané. Patria k nim: Village People, Cruisin, Live an Sleazy s hitom Sleazy, ďalej Go West so známymi šlágrami Manhattan Woman, Go West, I Wanna Shake Your Hand, Get Away Holiday, ako aj Just a Gigolo.

ON A ONA

O.R. ...O niektorých ľuďoch sa hovorí, že majú zmysel pre humor. Mohli by ste o tom napísat niečo viac?

Je to pozitívna vlastnosť, ktorá sa prejavuje v našom reagovaní na rôzne životné situácie, v konverzáciu a pod. Mnoho teda závisí od našej spoločenskej vycíbrenosti. Existujú ľudia, ktorí sú cudzie napr. anekdoty a žartovanie. Anekdoty nevedia ani rozprávať, ani ich nepobavia, ba náročnejšie dokonca ani nepochopia. Nevedia s vtipom rozprávať, a tým menej urobiť si žart zo seba. Preto v rozhovore by sme ich nemali nútiať vtipkovať alebo vtipy počúvať.

Naproti tomu niektorí ľudia sú úplne zásobárňou anekdot. Ked' ich začnú „sypať“, nevedia, kedy majú prestať. Zial, niekedy, keď vyčerpajú skutočne dobré a vtipné anekdoty, dostanú sa na hranicu tzv. pikantných anekdot.

Spočiatku ešte bývajú spoločensky únosné, lebo sú vtipne, ale neskôr nie sú ani vtipné, ani šteklivé, ale nechutné svojou lascívnosťou. Čaro anekdoty je v jej stručnosti a vtipi. Najpôsobivejšia je vtedy, ak ju použijeme ako doplnok k tomu, o čom je reč. Pokiaľ ide o použitie „svojského humoru“, zámyšlime sa, či sme toho schopní. Nesnažme sa nasilu hovoriť vtipne, lebo pôsobíme trápe.

Žarty na adresu svojich spoločníkov by sme si mali vždy odpustiť. A keď už si to dovolujeme, tak len za predpokladu, že je to vtipný, nezraňujúci žart, že ho daná osoba znesie, ostatní partneri nebudú mať z toho škodoradost a nepokon, keď sme sami ochotní stať sa terčom vtipu. Vedieť si urobiť zo seba žart a priať ho na svoj vrub od iného spoločníka patrí k dobrým povahovým črtám. Ale nepatrí sa robiť si z niekoho šaška napr. celý večer. Aj tu platí zásada: Všetko s mierou.

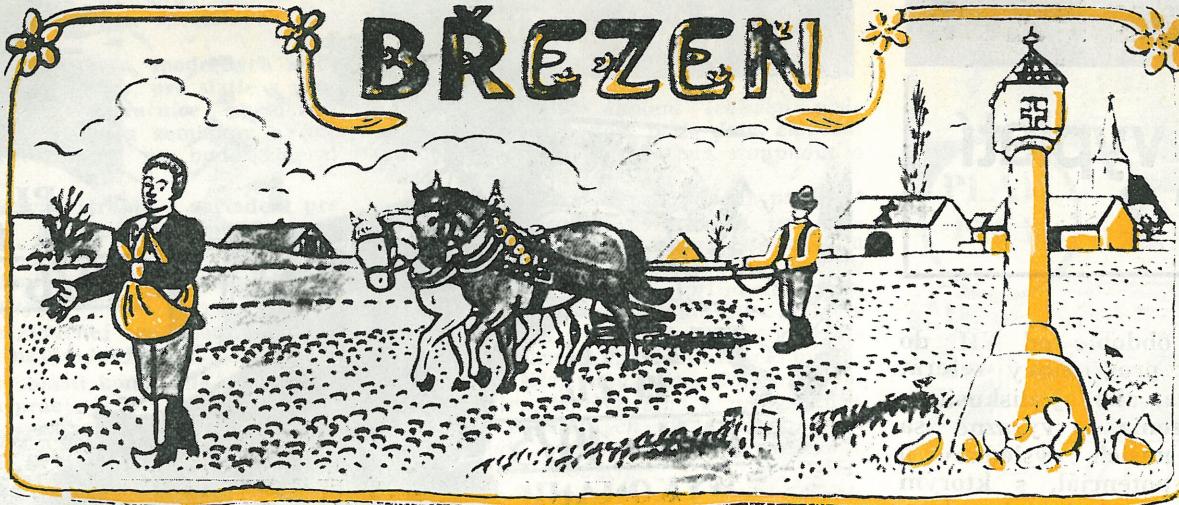
TETA DORA

naša foto-hádanka

Naša snímka predstavuje jednu z dvoch znamenitých slovenských herečiek — sestier (jednu sme uviedli vlastni vo foto-hádanke). Hrala o.i. v takých filmoch ako: Markéta Lazarová, Krotká, Rusalka, Radúz a Mahuliena, Princ Bajaja, A pozdravuj vlaštovky, Uklady a láska, Pustý dvor a v dalších. Napíšte nám jej meno a pošlite do redakcie.

V Živote č. 1/80 sme uviedli snímku znamenitej českej speváčky Petry Janů. Knihy vyžrebovali: Józef Janeczek z Nižných Lapšov, Uršula a Alina Kulaviakové z Dolnej Zubrince a František Parciga z Krempech.

Kresba J. Lada

Josef Hora

ROZSEVAČ

Den jarní stanul nad zemí.
Dech slunce líbá hroudy lich...
Jdu, opatrný rozsevač,
po polích, stříbrem zrosených...

Mám troje zrno v plachetce.
A první zrno žalu je...,
lím pevně v prstí zrnité,
když vichr do ní zaduje.

Ján Kostra

Ty šťastná

Nekry sa s pravdou svoju do kúta
Povery vynes so smešami.
Hrdličku, ktorá hrkúta.
I sfingu, ktorá strojí večné drámy.

Ty, nad veldielo svoje nahnutá,
nad budúcnosť, keď ústočkami
oslovuje ťa prvú: mami, mami —
ty, šťastná, zav nás mužov, chomúta.

A druhé, zrno radosti,
mi vichr v kámen rozsívá:
dá jenom jedinému z nich
vzklíčiti skála neživá?

A třetí, zrno smíření,
má půvab uplynulých let:
rozroste v nyvě vzpomínky
na marnost radostí a běd.

Si trocha malicherná — fakt! —
oproti iným, keď v nás krásou svoju
i ďalej víria vlnu nepokojov,
z ktorej sa rodí vynález i mramorový
akt. —
Alebo aspoň sen, že človek pravdivý a
nahý vytvorí ako báseň krásne ľudské vzťahy.

LUDIA ROKY UDALOSTI

marec — březen

Tento rok budeme oslavovať 35. výročie víťazstva nad fašistickým Nemeckom a ukončenia druhej svetovej vojny. Na východnom fronte, ktorý rozhoval o výsledkoch vojny, bola jej posledná kapitola otvorená 12. januára 1945 velkou sovietskou ofenzívou, ktorá pokračovala v marci. V kronike oslobodenia Polska sa tento mesiac zapísal oslobodením historických Západných území:

1. marca 1945 vojská 1. a 2. bieloruského frontu pod velením maršalov G. Žukova a K. Rokossovského, ako aj bojujúca v ich zložení 1. armáda Poľského vojska pod velením gen. S. Popławského, prešli do útoku na širokom fronte medzi dolnou Vislou a dolnou Odrou, aby zničili nemeckú armádnú skupinu Weichsel, oslobodili Západné a Gdanské Pomorie, ako aj ovládli baltské pobrežie od Gdanska po Štetín a takto vytvorili priaznivé podmienky pre uskutočnenie berlínskej operácie, ktorá sa začala o niekoľko týždňov.

Do 5. marca sovietske a poľské vojská zlomili silné opevnenia nepriateľa, oslobodili mnoho miest Západného Pomoria s Košalínom, a v oblasti tohto mesta a Kołobrzega rozbili nemeckú skupinu Weichsel na dve izolované časti.

7. marca oddiely 1. armády Poľského vojska začali urputný boj o Kołobrzeg, ktorý bol na osobitný Hitlerov rozkaz pretvorený na pevnosť spevnenú troma obrannými prsteňmi. Mnohotisícovkennú posádku pevnosti podporovalo delostrelectvo nemeckého vojnového lodevstva. V noci zo 17. na 18. marca bol Kołobrzeg posledným, generálnym útokom dobytý. 18. marca sa konali historické zásnuby ľudového Poľska s morom, ako symbol oslobodenia Západného Pomoria a baltského pobrežia. Zlatý prsteň hodil do vln najstarší vojak „kołobrzegského“ 7. pešieho pluku Franciszek Niewidziało a povedal tieto slová: Prišli sme k tebe, more, po ľažkej krvavej námahe. Vidíme, že naša námaha nevyšla nazmar. Prisaháme, že ťa nikdy neopustíme! Keď hádzame tento prsteň do tvojich vln, sobášme sa z tebou, lebo si bolo a budeš navždy naše.“ Boje o Pomorie pokračovali.

17. marca sovietske vojská 2. bieloruského frontu zlikvidovali obranu obklúčeného nemeckej posádky v Malborku. 20. marca sovietske vojská a poľské jednotky v zložení 1. bieloruského frontu dobyli po ťažkých bojoch Dąbie Szczecínskie a zlikvidovali silne opevnené predmostie nepriateľa na pravom brehu Odry v oblasti Štetína. V záverečnej fáze pomorskej operácie, po 14-dňovom boji sovietske vojská a jednotky Poľského vojska 2. bieloruského frontu oslobodili Gdyniu a 30. marca, po 153 rokoch pruskej nadvlády, prinávrali Poľsku mesto Gdańsk. V tom čase sovietske vojská 3. bieloruského frontu pod velením maršala A. Vasilevského pokračovali v likvidácii nemeckých vojsk obklúčených vo Východnom Prusku, oslobodili uzol nemeckej obrany na pobreží Viselského zálivu. Celé poľské baltské pobrežie od Štetínskeho zálivu po Gdyniu a Gdańsk bolo oslobodené až začiatkom aprila. Do 25. apríla bola zlikvidovaná nemecká obrana na území bývalého Východného Pruska.

Keď vojaci 1. armády Poľského vojska prisahali moru v oslobodenom Kołobrzegu, v južnom Poľsku vojská 1. ukrajinského frontu maršala I. Koneva pokračovali v oslobodzovaní Slezska. Mimoriadne urputné boje zvádzali sovietske vojská o Nisu, oslobodenú 24.III., ako aj Vratislav, ktorú obklúčená nemecká posádka v počte 80 000 premenila na Hitlerov rozkaz na pevnosť.

Od 26. marca bojovali pri Vratislavi aj oddiely 2. armády Poľského vojska.

Nemenej urputné boje zvádzali vojská 1. ukrajinského frontu v rybníkskej a racibórskej priemyselnej oblasti. Bojov sa zúčastnili jednotky 38. armády gen. K. Moskalenku a 1. gardojev armády gen. A. Grečku, 1. československej tankovej brigády pod velením majora Vladimíra Janka, ktorá už mala za sebou ťažké boje o Dukelský priesmyk, ako aj 1. československá letecká divizia.

11. marca sa začal sovietsky útok na linii Skoczów-Strumień a Žory-Rybniak, aka aj pozdĺž Odry na Racibórz, počas ktorého bol prelomený mimoriadne silný odpór nepriateľa a oslobodená rybníkovo-wodziskawská uholná oblasť.

Ceskoslovenská tanková brigáda sa zúčastnila oslobodzovania poľských miest na Hornom Slezsku a v opolskej oblasti. V druhej polovici marca vojaci tejto brigády bojovali o oslobodenie Žor (24.III.) a Wodzisława Śląského (26.III.), ako aj osád: Mszany, Rogów a Wilchwa. 1. československá tanková brigáda sa mimoriadne vyznamenala dňa 27. marca v rozhodujúcom útoku na nemeckú opevnenú obrannú liniu na úseku Žory-Wodzisław. Jej 2. tankový prapor výdatne podporoval útok 2. gardojev pešej divízie. Zasa 3. prapor československej tankovej brigády útočil na Žory zo severu a podvečer, v kulminačnom momente boja, došiel do urputne bráneného mestečka Rogoźno a uzavrel nemeckej posádku cestu útekú na západ. Oslobodzovací boj Československej tankovej brigády na poľskom území skončil začiatkom apríla pri Ligote Tworkowskej, južne od Raciborza, kde sa po prechode Odry dostala na územie Československa, aby bojovala za oslobodenie rodnej krajiny.

slovník Života

POLSKY SLOVENSKY ČESKY

(67)

gęśle	husle	gusle	produkcia	hrubá	hrubá
giąć	ohýbať	ohýbat	globalna	výroba	výroba
gibki	ohýbný, pružný	ohebný, pružný	globtroter	svetobežník	svetobežník
gielda	burza	burza	gloria	sláva	sláva
giemza	kamzik	kamzik, ševró	gladki	hladký	hladký
gierka	hračka	hračka	gladzić	hladiť	hladiť
giermek	zbrojnoš	zbrojnoš	gladzony	leštený	leštený
giez	ovad	ovad	glaz	balyan	balvan
giętarka	ohýbací lis	ohýbací lis	glebienie	hlubka	hloubka
giętki	ohýbný, pružný	ohýbaný	glebina	hlubenie	hloubení
gięty	ohýbaný	ohýbaný	gleboki	hlbka	hluboký
gigantyczny	gigantický	gigantický	glodomór	hladný	hladový
gil	hýl	hýl	glodowac	neduživec	neduživec
gimnastyka	telocvik	telocvik	glodujacy	hladujúci	hladovéjcie
ginac	hynút, miznút	hynout, mizet	glodzić	moriť hladom	hladovéť
ginekolog	gynekológ	gynekolog	globowy	hlohowý	hlohowý
gips	sádra	sádra	glas	glas	glas
giser	zlievač	slevač	glosiciel	hlásik	hlásek
gitara	gitara	kytara	glosic	hlásatel	hlásat
gladiolus	gladiola	gladiola	gloska	hláska	hláska
gleba	pôda	pôda, prst	glosować	hlasovať	hlasovat
gleđa	mrmloš	breptal	glosnik	amplión	amplión
gliceryna	glycerín	glycerín	glosny	hlasisť, známy	hlasisť, známy
glin	hliník	hliník	głowa	hlava	hlavatka
glina	hlina	hlina	głowacica	hlavatka	
glista	hlista	zemekoule			
glob	zemegula	globálny			
globalny					

produkcja	globalna	globtroter	gloria	gladki	gladzony
giąć	ohýbať	ohýbat	gladzić	hladzić	gladzony
gibki	ohýbný, pružný	ohebný, pružný	glaz	hlaz	hlaz
gielda	burza	burza	glebienie	hlubenie	hlubenie
giemza	kamzik	kamzik, ševró	gleboki	hlboký	hlboký
gierka	hračka	hračka	glodomór	hladný	hladový
giermek	zbrojnoš	zbrojnoš	glodowac	neduživec	neduživec
giez	ovad	ovad	glodujacy	hladujúci	hladovéjcie
giętarka	ohýbací lis	ohýbací lis	glodzić	moriť hladom	trápiť hladom
giętki	ohýbný, pružný	ohýbaný	globowy	hlohowý	hlohowý
gięty	ohýbaný	ohýbaný	glas	hlásik	hlásik
gigantyczny	gigantický	gigantický	glosiciel	hlásatel	hlásat
gil	hýl	hýl	glosic	hláska	hláska
gimnastyka	telocvik	telocvik	gloska	hlasovať	hlasovat
ginac	hynút, miznút	hynout, mizet	glosować	amplión	amplión
ginekolog	gynekológ	gynekolog	glosnik	hlasisť, známy	hlasisť, známy
gips	sádra	sádra	glosny	hlava	hlavatka
giser	zlievač	slevač	głowa	hlavatka	
gitara	gitara	kytara	głowacica		
gladiolus	gladiola	gladiola			
gleba	pôda	pôda, prst			
gleđa	mrmloš	breptal			
gliceryna	glycerín	glycerín			
glin	hliník	hliník			
glina	hlina	hlina			
glista	hlista	zemekoule			
glob	zemegula	globálny			
globalny					

Z materiálov VIII. zjazdu PZRS

Čo by sme mali vedieť!

Desaťročie 1971—1980 prinieslo prospešné zmeny v rozvoji krajiny, v živote všetkých jej obyvateľov. Stúpala autorita Poľska, jeho hospodársky potenciál a životná úroveň občanov. Zároveň boli vytvorené nové možnosti rozvoja osvety a vedy, ako aj zovšeobecňovania kultúry. Realizácia uznesení VII. zjazdu PZRS, ktoré boli pokračovaním VI. zjazdu strany, priniesla viditeľný pokrok, hoci bol dosiahnutý v oveľa horších vonkajších podmienkach, ako aj známych vnútorných ťažkostíach, ktoré sa vyskytli v druhej polovici dekády.

V poslednom čase sme obdržali veľa údajov týkajúcich sa všetkých oblastí života. Najplne informácie boli spojené s VIII. zjazdom Poľskej zjednotenej robotníckej strany, ktorý rokoval vo februári. V týchto materiáloch — počínajúc od uverejnených v októbri m.r. smerníc, cez správu

Čo sa vyplatí vedieť?

UV PZRS za obdobie od VII. do VIII. zjazdu a programový referát Politického byra, ako aj diskusiu a zjazdové uznesenia — výrazne sa stváruje stav našich výsledkov a možností, nás potenciál, s ktorým štartujeme do osemdesiatych rokov. Obsahovali aj vecné ocenenie, kritický a analytický prehľad negatívnych javov, ktoré brzdili nás rozvoj.

Naši čitatelia — to sú hlavne rolníci a pracovníci ľahkého, ako aj banského priemyslu. Preto sme vybrali blízke im oblasti a čerpali sme z bohatých materiálov VIII. zjazdu PZRS, aby predstavil najdôležitejšie údaje z týchto odvetví nášho národného hospodárstva. Obohacujeme ich niektorými všeobecnými informáciami s prihľadnutím k aktuálnej situácii, ako aj bilancii desaťročia, a plánovaným perspektívam nášho rozvoja v osemdesiatych rokoch.

V BEŁCHATOWE

WZROST PRODUKCJI WĘGLA BRUNATNEGO

plan 1985
80-90 mln ton

1970
32,8 mln ton
1975 plan - 38,7 mln ton
wykonanie - 40 mln ton
1980 plan - 40,2 mln ton

Vzrast průmyslové výroby v letech 1981-85 bude vyšší o 20 až 40 percent.

stáva sa aj takto...

ÚCINKUJE. V zoologickej záhrade v Nairobi je pri bazéne s krokodílmi takýto nápis: Zakazuje sa hádzať akékolvek predmet do vody. Ten, kto prekročí zákaz, musí predmet osobne vytiahnuť z vody.

NANAPODOBITEĽNÉ. Jorg Michael Seyfert, 20-ročný syn majiteľa drogérie z Herfordu (NSR), cestoval vlakom, keď na jednej stanici nastúpila do kupe krásna svetlovlasa slečna. Mladí sa začali rozprávať a po hodine sa Jorg Michael smrtelne zamíľoval do slečny. Poprosil ju o stretnutie, o meno a ad-

resu, ale blondina s úsmievom odmietla a vystúpila na stanici v Bielefelde, kde — ako predpokladal mladý muž — bývala.

Zamilovaný Jorg Michael sa však nevzdal. Dal do novín inzerát tohto druhu: „dámu, ktorá cestovala so mnou vlakom v ten a ten deň, prosím o telefón“. Čakal na stanici, chodil po uliciach, dokonca nakreslil z pamäti portrét milovanej a pýtal sa chodecov, či ju nepoznajú. Konečne dostal diaľkovo nápad: išiel na políciu, podal diaľkovo opis osoby z vlaku a označoval ju... z krádeže cennej kamery a filmového scenára, ktorý vŕaj sám napísal. Vedel o dievčati iba jedno, že pracuje a študuje na večernej škole. Policia sa začala pripať a nedaleko Tokia je nejvýši plavecký bazén na svete. Nejnovějším japonským vynálezom je bazén s krávou (na snímku) pro ženy. Voda je v nem obohacována mliekom priamo od krávy. Kráva je sice umělá, ale mlieko je prav-

ROLNÍCTVO

1971-1980

Treba zaznamenať rastúcu úlohu spoločistických gazdovstiev a kolektívov. V roku 1980 zahrnujú už okolo 12 percent polnohospodárskej pôdy.

OD ROKU 1971 vzrostly reálne množstvá sociálnymi dávkami skoro o 75 percent. Čtyřnásobně vzrostly v této dekáde minímalní sociální dávky, poskytované s tem.

V sedmdesiatých letech deväť miliónov občanov, t.j. pries 1/4 obyvateľa našej zeminy, sa nastávalo do nových bytov.

V dekáde sedmdesiatých let národného hospodárenia vzrostli téměř o 85 percent. Průmyslová výroba stoupala o 130 a zemědělská o 30 percent.

1981-1985

V nadchádzajúcej päťročniči polnohospodárska finálna výroba neto má sa zvýšiť o 12-13 percent.

Predpokladá sa rast priemernej úrody obilia do 30-32 q/ha, zemiakov 220-230 q/ha, cukrovej repy 310-320 q/ha, olejnín 21-23 q/ha. Podstatne má zvýšiť výroba zeleniny a ovocia.

V chove hlavnej úlohou bude zvýšenie počtu dobytka, ktorý v roku 1985 dosiahnuť 15,0-15,5 mln kusov. Počet opaných by sa mal zvýšiť do 23-23,5 mln kusov, oviec do okolo 5,5-6,5 mln kusov. Intenzívnejšie ako doteraz sa bude robiť producia hydiny a ostatného drobného inventára.

Plánuje sa v tejto päťročniči pre polnohospodárstvo:

- udržanie patričných nákladov na vesticie;
- zvýšenie domácej výroby bielkovinových koncentrátov;

divé. Uvedomíme si, že od dávnych dob bylo mlieko jediným z nejpopulárnejších kosmetických prostriedkov, není to tak docela nesmyselné. Koupel v mlieku zjednovala a omlazovala pleť. (Myslime, že ženy, zvláště varšavské, ktoré mají špatné zkušenosti s chlorovanou vodou, to patrilo ocení).

- zväčšenie počtu traktorov do 750 000 kusov, najmä ľažkých a špeciálnych traktorov;

- rozšírenie sortimentu moderných strojov pre pestovanie pôdy, pre siatku a zber rastlín. (Koncom päťročnice okolo tri štvrtiny obilia, polovicu zemiakov a dve tretiny cukrovej repy sa bude zbierať kombajnami.)

- väčšie dodávky strojov a zariadení pre zber, drvenie a dopravu krmovinových rastlín;

- rozvoj zeleninárstva a záhradníctva aj na malých gazdovstvách;

- venovanie zvýšenej pozornosti ochrane pôdy, najmä najúrodnnejšej;

- rozšírenie oblasti komasácie pôdy a rekultivačných prác;

- ďalšie zväčšenie dodávok minerálnych hnojív najmä dusíkatých a mnohokomponentných (v množstve 230—250 kg NPK na hektár ornej pôdy);

- zovšeobecnenie vŕpnenia a magnézovania pôdy;

- zlepšenie zverolekárskej starostlivosti;

- značné rozšírenie výroby a dodávok špeciálnych nákladných automobilov pre polnohospodárstvo, v tom mnohotonážnych vyklápacích prívesov;

- rozvoj sušiarenskej základne, skladovania a spracovania krmív;

- značné zvýšenie dodávok elektrickej energie pre vidiek;

- rozšírenie melioračných prác;

- rozvoj chovu sladkovodných rýb;

- výstavba a modernizácia potravinárskeho priemyslu, najmä stredných a malých závodov v gminách a v obciach;

- rast funkcií rolnickej samosprávy.

Tie a iné kroky v nadchádzajúcej päťročni smerujú k tomu, aby vlastnou polnohospodárskou produkciou zaistit výzivu národa a za päť rokov vyrovnať výzivu zahraničného obchodu v oblasti polnohospodárskych článkov.

LEHKÝ PRŮMYSL

1971—1980

V roce 1970 byla technická základna tohto průmyslu zastaraná. V dekáde sedmdesátých let investice na rozšíření a modernizaci lehkého průmyslu činily 110 miliard zlatých a tím se 2,5krát zvýšila hodnota trvalých výrobních prostředků. Bylo postaveno 56 nových závodů. Byly kladené důraz na zlepšení pracovních podmínek, což bylo zvláště důležité pro ženy, četně zaměstnané v tomto průmyslovém odvětví.

Výroba lehkého průmyslu vzrostla v letech 1971 — 1980 o více než 90 percent.

V investičním programu sedmdesátých let jsme vytvořili přes 2,5 milionu nových pracovních příležitostí. Postavili jsme zhruba 450 velkých a několik tisíc menších průmyslových závodů. Značný počet závodů byl modernizován.

Z 1 100 000 pracovníků s vysokoškolským vzděláním 600 000 vystudovalo v sedmdesátých letech.

REKORDNÁ HYPNÓZA. Hypnotický rekord vytvorili prednedávnom v Mnichove. Západoneemecký nezamestnaný, 47-ročný zámočník Robert Kuchmann sa dal hypnotizovať a v tomto stave strávil plných sedem dní a nocí. Dvakrát denne — na rozkaz hypnotizéra Ralha Meddena z mnichovskej neurologickej kliniky — hypnotizovaný Robert Kuchmann chodil ještě do reštaurácie a pritom bol stále v tranze. Celý tento experiment — ktorý mal za účel vedecký vysvetliť niektoré otázky a problémy spojené s hypnózou — sa uskutočnil pred očami verejnosti. Konal sa totiž v sále miestneho divadla za masovej účasti obecenstva, ktoré za pomere vysoké vstupné sledovalo vo dne v noci jeho priebeh. Robert Kuchmann dosial za pokus 20 000 mariek.

POCHÚŤKA PRE KROKODÍLOV. V zoologickej záhrade v Stokholme kŕmili krokodíly predovšetkým potkanmi, ale

1981—1985

Nejdôležitejším úkolem lehkého průmyslu v tomto období bude ďalší zlepšení zásobování trhu. Výroba má stoupnout o 18 až 23 percent.

Výroba bude predevším dávat prednosť sortimentu výrobkov potrebných pro lepšiu krytie potrieb rodiny, obzvláště detí a mládeže. Zdôrazňuje sa zlepšovanie kvality výroby a prispôsobenie sortimentu tržní poptávke. V drobnom průmyslu bude v súčasnosti uplatňovať výroba krátkych sérií rôznych využívaných výrobkov. Budou štandardy využívané domáci suroviny, jak len, konopí, vlna a zvířeci kůže. Jednou z podstatných úkolov tohto průmyslu bude snížení výrobních nákladov, zvláště materiálových.

Dále bude zaručen technický pokrok. Také bude ďalej pokračovať modernizace, zvláště prídelní, tkalcoven a máčien lnu.

Reálny príjem jednoho obyvateľa se v letech 1981—85 zvýší o 10 až 12 percent, z toho reálna mzda zaměstnancov socialistického sektoru o 9 až 11 percent. Výdaje na starobní a invalidní dôchodky vzroste o 35 až 40 percent.

Národní dôchod vytvorený v letech 1981—85 má byť vyšší o 14 až 18 percent. Podiel investícií k rozdelení v národním dôchodu nedosahne 20 percent.

NÁŠ ROK 1979

Je za nami. Avšak vyplatí sa pripomínať to, čo sme v tomto čase urobili. Aké sú naše výsledky, aké ľažkosti sa ešte pred nami hromadia, ktoré budeme odstraňovať v roku 1980, poslednom roku tejto päťročnice. Istý názor stvárnjuje tieto údaje o našom hospodárstve a spoločenskom rozvoji.

Priemerná nominálna mzda v roku 1979 dosiahla 5087 zl. Priemerná reálna mzda v tomto roku sa zvýšila iba o 1,8 percent, ale zaznamenali sme, že v tomto roku bola zastavajúca tendencia reálnej mzdy, čo malo miesto v roku 1978. Sociálne dávky sa zvyšovali v minulom

roku rýchlejšie ako mzdy. Priemerný starobný a invalidný dôchodok vynášal 2525 zl. (v porovnaní s rokom 1978 rast o 11,5 percent). Minimálny starobný dôchodok vynášal 1625 zl. Súkromne hospodáriací rolníci obdržali z titulu výkupu 8 percent viacie peniazi. Celkové finančné príjmy obyvateľstva sa zvýšili o 9,5 percent.

Štatistici zaznamenali isté zlepšenie tržnej rovnováhy. Z údajov vyplýva, že neboli uspokojený dopyt v oblasti dodávok mäsa a mäsových výrobkov, masla, nábytku, farieb a lakov, ako aj stavebných materiálov, hoci napr. dodávky mäsa a mäsových výrobkov, ako aj ryb a rybáčich výrobkov boli o 5,6 percent vyššie ako v roku 1978. Menšia tiež bola ponuka bavlených a hodvábných látok, ako aj konfekcie, populárnych praciek, ako aj automobilov. Predaj tovarov v maloobchodných bežných cenách stúpla o 8,3 percenta.

Priemysel v roku 1979 zvýšil výrobu iba o 2,8 percenta, (plán predpokladal rast o 5,1 perc.). Tržná výroba sa však zvýšila o 4,1 percent a na vývoz o 4,4 percent. V polnohospodárstve rastlinná produkcia poklesla o 3,8 percent a živočišná produkcia sa zvýšila o 1,4 percenta. Národný dôchodok sa znížil o okolo 2 percenta v porovnaní s rokom 1978.

ZDRAVOTNICTVÍ

1971—1980

V tomto desaťletí postavíme zhruba 75 nových nemocnic. Díky tomu nám přibude asi 40 tisíc nemocničních lůžek. Investiční náklady na ochranu zdraví jsou více než třikrát vyšší než v letech 1961—70. Od roku 1972 je veškeré obyvatelstvo venkova (přes 6 mil. osob) zahrnuto všeobecnou bezplatnou lékařskou péčí. Nepodařilo se nám však plně zajistit zásobování některými léky.

1981—1985

V nadcházející pětiletce se plánuje odevzdání do užívání 25 až 30 tisíc nemocničních lůžek. Obzvláště se zlepší podmínky léčení na porodních a dětských oddeleních a starých lidí. Předpokládá se zlepšení zásobování léky, zvýšení počtu sídlištních a vesnických ambulatorií a zdravotnických středisek a jejich modernizace.

odnedávna majú ovela elegantnejší „jedálny lístok“. Ich pochuťou sa stali prepeličky, na dôvažok dovcené až z Číny. Tieto chutné vtáky dovezli do švédského hlavného mesta pre luxusné reštaurácie, ktoré ich však odmietli prijať, lebo boli vraj príliš chudé a nezodpovedali ich potrebám. Zásoby čínskych prepeličiek stačia pre krokodíly v stokholmskej ZOO skoro na rok.

KRÁL SIMULANTOV. Za posledných 30 rokov 71-ročný obyvateľ Severného Írska Stewart McIlroy bol iba 6 mesiacov doma. V tomto čase ho 207-krát prijali do 68 nemocníc, prešiel 23 operáciemi a 48 vážnych zákrokov, ako aj nespočetné množstvo röntgenových prehliadiok, krvných skúšok, vyšetroní moču atď. Podľa výpočtu to stalo anglické zdravotníctvo vyše 1 mil libier.

Konečne Stewartovi McIlroyovi dokázali, že je simulantom, k čomu sa ostatne sám priznal.

AMERICAN ALAN WEBERMAN z New Yorku hovorí o sebe, že je „garbótag“ čiže „odborník na smeti“ (garbage — anglicky smeti). Co je to za čudné povolanie? Spočíva jednoducho v... prehrabávaní nádob na smeti, ale trošku za inými účelmi, ako hľadanie prázdných fľaš na predaj. Alan Webermann spolupracuje s americkými časopismi, ktoré uvierajú rôzne senzáčne správy a klebety. Keď v roku 1970 slávny spevák Bob Dylan odmietol dať Webermannovi interview, ten prišiel na neobvyklý, aj keď nechutný nápad. Dôkladne prehľadal nádoby na smeti pred Dylanovým domom

a našiel tam koncept spevákovho listu priateľovi, Johnovi Cashovi. List obsahoval mnoho zaujímavých a pikantných podrobností, ako aj rôzne intímne zážitky Dylana. Webermann urobil z toho článok, ktorý sa mu podarilo výborne predať. Odvtedy začal systematicky revidovať nádoby na smeti známych osobností a pri tejto príležitosti sa dozvedel mnoho zaujímavých vecí. Napríklad, že Jacqueline Kennedy-Onassisová používa množstvo drahých francúzskych parfémov, že Mohammad Ali najradšej je konzervovanú fazulkou atď. atď. Avšak naposledy, po skore 10 ročnej činnosti „smetologa“ sa Webermann sťažuje, že mu podnik upadá. „Ľudia sú stále pozornejší pri vyhadzovaní vecí do smeti“ — hovorí smutne. Na snímke: Alan Webermann.

stává se i toto...

ZELOV

Letos jsme v Zelově důstojně oslavili 35. výročí osvobození našeho města a okolí. Den předtím, 18. ledna, se zástupci všech politických a společenských organizací a občané sešli před budovou městské a obecní správy v ul. Žeromského a odtud ve 13 hod. vykročili slavnostní pochod s patnácti vlajkami k pomníku T. Kościuszka na náměstí J. Dąbrowského. Zde slavnost zahájil předseda MV Demokratické strany Wacław Gapik. Přítomní pak vyslechli projev ředitele Zemědělských sdružení Marka Skaleckého, který připomenul boje za osvobození Zelova a okolních obcí. Zástupci dvacetí politických a společenských organizací položili kvítce květin ke Kościuszkovu pomníku. OV Kulturní společnosti Čechů a Slováků v Polsku zastupoval člen výboru Gustaw Dedecjus a krajanky Irenu Novákovou a Olgu Kimerovou. Celkem se slavnosti zúčastnilo přes tisíc osob. Nutno ještě dodat, že pořadatelem byl MV a OV Jednotné národní fronty a správný průhled zajišťovalo místní Středisko pro ideologickou a propagativní práci PSDS.

WACŁAW LUŚCIŃSKI

Choreografický kurz pri Oravskej prie hrade

Podobne ako v predošlych rokoch, Oddelenie pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej usporiadalo choreografický kurz pre organizátarov a inštruktorov folklórnych súborov zahraničných slovenských krajanských organizácií. Tento rok sa takto kurz konal v dňoch od 25. februára do 9. marca v rekreačnom stredisku závodu Tesla na Orave v Ústi nad prie hradou.

Na pozvanie OZS MS adresované na ÚV KSČaS sa tohto kurzu zúčastnili krajanky a krajania: Anna Mačičáková z Jurgova, Ján Majercák z Novej Belej, František Surma z Krempech a inštruktor ÚV Spoločnosti — František Soltýs z Vyšných Lapšov.

MALÁ LIPNICA

ČO OČAKÁVAME PO VIII. ZJAZDE PZRS

Po VI. a VII. zjazde PZRS sa v našej dedinke vela zmenilo, vzniklo vela špecialistických gazdovstiev, máme asfaltovú cestu, elektrický prúd a čo je najdôležitejšie novú školu č. 3. Pišem to ako matka siedmich deti. Zasa škola č. 2 bola zmodernizovaná a bolo pri nej zriadené aj krásne športové ihrisko. Štát nám pomohol, ale aj Malolipčiania vela urobili v rámci svojpomocných prác.

Máme problém už len so školou č. 1. Tá je zatial v dezolatnom stave a pri malá, takže v lete sa deti učia aj na dvore. V zime sa nedá dobre vykúriť. Nie je pri nej športové ihrisko. Preto sa obraciame na novosáčského vojvodu, aby nám pomohol, aby prihliadol na potreby našej školy. Prosíme o to v mene všetkých matiek z našej obce, ktorých deti sa učia v škole č. 1.

Očakávame, že budeme mať v našej obci lekára a zubného lekára, ktorí sú nám tak veľmi potrební.

Chceli by sme, aby na vidieku bol život kultúrnejši ako doposiaľ. Všetci vieme, že mládež z vidieka odchádza do miest, lebo tam má všetky kultúrne vymoženosť, divadlá, kiná, kluby, špor-

tové ihriská atď. A na vidieku, keď už ludia pracujú od rana do večera, chceli by, najmä mladí, večer sa zabaviť, zaspievať, zatancovať, preštáť dobrú knihu, ale nemajú kde. Keď aj máme klubovnu KSČaS, nie je v nej skoro nič okrem knih. Ale čo je najdôležitejšie, nemáme na Orave kultúrneho inštruktora Spoločnosti.

Sme však presvedčení, že keď bude me sa všetci snažiť, po VIII. zjazde Poljskej zjednotenej robotníckej strany situácia sa zlepší aj u nás. Ved' je to nevyhnutné, lebo kde nieto kultúrneho života, mládež chodí do krém a keď si viacej vypije, potom počúvame o chuligánsťe, krádežiach atď.

My, ženy a matky z Oravy, chceli by sme posielat svoje deti do polnophospodárskej školy a priemyslovky, aby sa naučili dobre hospodáriť na našej oravskej zemi, aby už ako kvalifikovaní rolníci prevzali po nás gázdovstvá.

Očakávame tiež, že po VIII. zjazde PZRS sa zlepší spolupráca medzi vidiekom a mestom, že naša dedinka Malá Lipnica sa bude naďalej rozvíjať a s pričinením nás všetkých nebude zaošťávať. Očakávame tak, ako všetci občania, že sa bude naďalej upevňovať spolupráca medzi socialistickými štátmi na cele so Sovietskym zväzom.

VIKTÓRIA SMREČÁKOVÁ

Žycie Warszawy

v češtine a slovenštině

U příležitosti 35. výročí osvobození Varšavy se v Praze a Bratislavě ukázalo zvláštní čtyřstránkové vydání sobotního a nedělního (19. a 20. ledna) čísla deníku Žycie Warszawy v češtine a slovenštině a byla uspořádána řada akcí, např. četná setkání s občany správěných a spolupracujících měst v CSSR se zástupci varšavských stranických a admin. orgánů a Žycia Warszawy, součet Znáš Varšavu? a mimořádně úspěšný Telefon přátelství, které pomohly připravit redakce novin Rudé právo a Pravda.

Zvláštní vydání Žycia Warszawy v českém a slovenském jazyce bylo vytiskeno ve Varšavě při spolupráci naší redakce: texty do češtiny přeložily a tisk, korekturu provedly krajanky Eva Rudnická a Valerie Wojnarowská, do slovenštiny pak kr. red. Ján Šternogá.

KACVÍN

Pred niekoľkými rokmi som čítal v novinách, že prednedávnom veľké telefónne ústredne v Polsku vybavili automatickým zariadením pre vyberanie čísel. Sú spoloahlivé a veľmi dobré plnia svoju úlohu. Sú však už aj videofóny, ktoré okrem telefonického spojenia, majú aj spojenie obrazové, teda ľudia sa už môžu na dialku nielen rozprávať, ale aj vidieť. Technika v mnom pomáha človekovi. Skoro každý z nás má vo svojej domácnosti televízor, rádioprijímač, žehličku, elektrický sporák, parák atď. Niektorí majú aj spojenie so svetom — telefón. Takúto „čarodejnú skrinku“ máme aj my, v Kacvíne. Nachádza sa v potravinárskom obchode uprostred dediny a slúži všetkým občanom, keď niečo súrne potrebujú, napríklad zavolať lekára a pod.

Ešte pred niekoľkými rokmi telefon stotočne slúžil všetkým obyvateľom. Keď niekto chcel telefonovať, poštový úrad v Nedeci ho spojil so žiadanim číslom. Nemuseli sme cestovať, telefon fungoval dobre a všetci boli spokojní.

Ale asi pred tromi rokmi Oblastný poštový úrad v Novom Targu zapojil náš telefon na automatickú sieť. Odvtedy to už nie je telefon, ale „čarodejná skrinka.“ Je to hotový zázrak, keď sa po výtočení čísla naozaj niekto ozve. Keďže takáto situácia trvá už niekoľko rokov, nevieme, či telefon nie je skutočne začarovaný. A predsa v dnešných časoch by sa nemalo veriť takýmto pohádkam. Dnes skôr dojdeme niekde pešo, ako sa tam dovoláme.

Zvykli sme si už na mnohé technické vymoženosť a telefon v obci, najmä keď máme iba jeden, je veľmi potrebný. Preto dôfame, že Oblastný poštový úrad v Novom Targu konečne opraví naše „spojenie so svetom“ a Kacvinčania budú môcť zase telefonovať. Ved' u koncu. 20. storočia nie je to hádam príliš veľká požiadavka?

KRAJAN SPIŠIAK

ORAVSKÍ MUZIKANTI

Hrajú na husliach, kontrabasoch, hoci nevedia čítať nót. Melódie zdelení po otcoch, starých otcoch alebo známych. Zakladajú rodinné alebo susedské kapely. Este hrajajú na rodinných slávostach a niektorých podujatiach. Na vidieckych zábavach už nie, lebo ich vytlačili kapely s modernejšími hudobnými nástrojmi, ako harmonika, trúbky, gitary, bicie nástroje.

Je ich stále menej, týchto „pilierov“ oravskej hudby, lebo vymierajú prirodzenou smrťou.

Kto ešte hraje v kapelách? Samozrejme, najaktívnejšia je rodinná kapela Vengrínovcov z MS KSČaS v Privarovke. Naposledy dostala z Ústredného výboru KSČaS nové hudobné nástroje a hrá častejšie a lepšie. Hlavnou postavou tejto kapely je Andrej Vengrín, dobrý rolník, bývalý voliar, vyznamenaný Zlatým krížom za zásluhu za výsledky dosiahnuté v polnophodárstve. Napriek tomu, že má už 80 rokov, cití sa mladý. Jeho znamenitú hru obdivujú ľudia z iných oblastí Polska. Na prehliadke kapiel a súborov v Zuberci, Vengrínovcov priam obliehali zástupy známych a neznámych obdivovateľov. V kapele hra ešte Eugén Bandyk, ktorý je primášom. Keďže hraje často na svadbách, pozna veľa oravských melódii, tancov a piesni. Pekne spieva a ešte lepšie tancuje. Má veľa dobrých nápadov a je spoločenský aktívny. Spolu s ostatnými členmi kapeľy sa rozhodol obnoviť starú tradíciu chodenia s betlehemom. Starý Siarka urobil betlehem, Hondras bábiky, Karol Varešiak napsal texty a Eugén Bandyk melódie. Výšlo im to na jedničku.

Vystupovali pred vlastným obecenstvom a v susedních obciach a všade ich odmenili vrelým potleskom. Budú radi vystupovať v klubovniach Spoločnosti, len ich treba pozvať. Naposledy milou udalosťou boli meniny — už osemdesaťa — Andreja Vengrína.

Inou kapelou zaslúženou pre Oravu, odmenenou kultúrnymi spoločnosťami v Polsku, je kapela zo Zubrike, ktorá pôsobí pri obvode Zväzu Podhale a lancov.

Dvaja Pekelníčania a Haniaczykovej z Jablonky tvoria ďalšiu oravskú kapelu. Hrajú v súbore Male Podhale a získali nejednú odmenu na festivaloch v Polsku.

Aj v Chyžnom majú muzikantov. Gazda Fulka učí hrať Joniaka a Škodňa. Zanedlho sa akiste verejne predstavia a vtedy aj táto obec bude mať svoju kapelu.

Dosť dobre začali hrať v Podsrni. Boli, dokonca na prehliadke kapiel v Nowom Targu. Keďže naposledy nevystupujú, asi nacvičujú nový program.

Podvlek mal zasa Bonkovicov — slávnych muzikantov. Nevedno, čo sa s nimi stalo. Poslednýkrát vystupovali na turnaji obci v Malej Lipnici v roku 1968.

Ostanú aj naďalej muzikanti na Orave, alebo nie? Čo sa stane s hudbou, melódiami, piesňami?

Najlepšia situácia je vo Velkej Lipnici. Starší muzikanti učia mladých. Výňu talentov a hry na hudobných nástrojoch sú základne školy č. 4 a 5. V Kičovoch existuje trojčlenná detská kapela: primášom je Roman Pakos, druhé husle hrá Władysław Antalczyc a kontrabasistkou je Stanisława Plaszczaková. Mimoriadne veľký úspech získala táto detská kapela na zjazde polských etnografov, ktorí sa konali pri priležitosti 25. výročia múzea v Hornej Zubrici. Aj Polský rozhlas vyjadril veľa pochválnych slov o malých muzikantoch. Až budete mať príležitosť, vypočujte si ako hrajú. V repertoári majú melodie známeho E. Miku.

Hodno taktiež spomenúť mládežnicu kapelu Orava z Velkej Lipnice. Dvaja bratia Karkoszovci a Žurek asi nezaostávajú za Vengrínovcami a inými kapelami.

Veľmi náležavou otázkou je školenie mládeži. Už dávno sa o tom hovorí na schôdzach miestnych skupín KSČaS. Dúfame, že novozvolený Ústredný výbor nájde učiteľov hudby, prostredky, a akiste aj aktivisti Spoločnosti pomôžu, aby hudobné talenty na Orave nevymizli a aby autentickí muzikanti mohli naďalej hrať a spievať na celej Orave.

LUDWIK MŁYNARCZYK

MAJÚ DOBRE MENO

V súčasnosti študujú na vysokých a stredných školách na Slovensku krajania z Polska (od r. 1973), Juhoslávia a Francúzsku. Z Polska je na vysokých školách 10 krajanov. Študujú na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislavе odbor slovenský jazyk, národopis, novinárstvo. Na Slovenskej vysokej škole technickej odbor chémia, na prírodrovdeckej fakulte odbor biológia, na lekárskej fakulte odbor všeobecné lekárstvo. V priebehu dvoch rokov skončili štúdium 3 vysokoškoláci z Polska. Toto roku pribudnú k nim další. Tí najusilovnejší budú pokračovať v postgraduálnom štúdiu.

Na fakultách, ktoré krajania z Polska navštievujú, majú dobré meno. Skúšky sa snažia robiť v riadnom termíne. Často prichádzajú k nám, do Matice slovenskej. Po úspešne vykonanej skúške prídu s rozsiahanými tvárami a s dobrým pocitem, že opäť majú bližšie vytúženému diplomu. Radi sa s nimi pozehňávame o problémoch, s ktorými sa stretávajú, a snažíme sa im dať u nás pocit druhého domova. Neraz sa nám zveria i s tými záležitosťami, ktoré patria k ich študentskému životu. Postrehli sme medzi nimi i jeden veľmi závažný moment — ich pocit spolupatričnosti. Tvoria jednu študentskú rodinu, navzájom si pomáhajú. Ti, ktorí prichádzajú do prvých ročníkov, majú v nich veľkú oporu. Trocha vystrašené tváre prvého ročníka sa v priebehu niekoľkých týždňov zmenia k nepoznaniu. Sú už suverénejší, prosté zapadnú medzi stovky vysokoškolákov, ktoríž žijie celá Bratislava. Počas prázdnin akoby tomuto mestu čosi chýbal. Ožije opäť v jesenných mesiacoch. Krajania — študenti z Polska prídu zase porozprávať, čo doma nového, s pozdravmi od krajanov.

Na stredných školách študuje 20 krajanských detí z Polska. Študujú na gymnáziách v Kežmarku, Dolnom Kubíne a Námestove, na Strednej zdrovotníckej škole v Martine a na Strednej priemyselnej škole strojníckej v Poprade. Nezúčastňujeme sa ich každodenneho študentského života tak, ako u vysokoškolákov, pretože Bratislava je od nich vzdialená stovky kilometrov. Dozvedáme sa o nich prostredníctvom škôl, prípadne osobnými návštěvami. Ich aklimatizácia v novom prostredí trvá dlhšie, sú vekove mladší od svojich kolegov v Bratislave. Sme však presvedčení, že škola a prostredie, v ktorom sa nachádzajú, im dávajú pomocnú ruku, pokial je v ich silách. Želáme im, najmä tým, ktorí prekročili prah škôl v prvom ročníku, veľa úspechov. I pre nás je dobrú vizitkou, keď o nich počujeme, že sú aktívni a dosahujú dobré študijné výsledky.

Zároveň veríme, že všetci, či študenti na stredných alebo vysokých školách na Slovensku, budú raz dobrí odbornici a posilinou krajanských rodin v Polsku o ďalšie rady aktívnych spolupracovníkov Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Polsku.

LUBICA BARTALSKA

NAŠE MATURANTKY: Srdečný pozdrav zo slávostného odovzdania maturitných stužiek poslali do redakcie Margita Pakošová (z Jablonky) zo IV. A triedy Gymnázia P.O. Hviezdoslava v Dolnom Kubíne a Mária Krištofíková (z Krempech) zo IV. C triedy Gymnázia P.O. Hviezdoslava v Kežmarku.

Hodno poznamenať, že tento rok budú taktiež maturovať Mária Bednáriková (z Novej Belej) a Irena Maršálková (z Kacvína) na gymnáziu v Kežmarku a Anna Pilčová (z Jablonky) na gymnáziu v Námestove.

Všetkým želáme same jedničky na maturitách a školám mnoho pracovných úspechov a dobrých maturantov.

ZLEPŠÍME SLUŽBY ROĽNÍKOM

K najstarším družstvám GS v novotarskej oblasti patrí družstvo v Krempechach, ktoré tento rok oslavuje 33. výročie založenia. Pri tejto príležitosti predsed GS Jozef Dluhý poskytol výpovied nášmu dopisovateľovi Františkovi Pacigovi.

Naše družstvo prevzalo od GS Nový Targ osem obcí a teraz pôsobí vo Waksmunde, Ostrowsku, Gronkowe, Lopuszne, Harklowej, Knurowe, Szembarku, Dębne, Novej Belej, Durštine a na samozrejme v Krempechach.

Piníme na vidieku mnohé dôležité úlohy predovšetkým zásobujeme naše obyvateľstvo potravinami, výrobňmi prostriedkami, stavebnými materiálmi a priemyselnými tovarmi atď. Máme reštaurácie, bufety a pod., poskytujeme rôzne priemyselné služby. Zasa na druhej strane sa zaoberáme výkupom polnohospodárskych plodín, odpadov a odpadových surovín. Družstvo sa zaoberá aj investičnou činnosťou. Okrem týchto spomínaných úloh poskytujeme služby obyvateľstvu, zabezpečujeme dopravu a rozvíjame kultúrnu činnosť v roľníckych kluboch a kultúrnych domoch, ako aj činnosť športovo-rekreačného a sociálneho, tak pre našu 103-člennu osádku, ako aj pre celú oblasť.

V minulom roku sme plán nien splnili, ale aj prekročili a dosiahli sme celkový zisk vo výške 1 171 000 zl. Našim najväčším problémom je nedostatočná dopravná základňa, ako aj nevyhovujúca zamestnanosť v zásobovaní. Máme tiež iné nedostatky, chybujú nám obločné sklo, farby a laky, čo dezorganizuje prácu našich služieb. Nedostatočné je aj zásobovanie roľníkov kúrívom, na čo, žiaľ, nemáme vplyv.

V rámci investičných služieb sme v roku 1979 odovzdali do užívania obchod vo Waksmunde, cestu do uholných skladísk v Lopusznej. Uskutočnili sme generálnu opravu kaviarne v Lopusznej a obchodov č. 7 v Lopusznej a č. 6 v Krempechach.

Na rok 1980 plánujeme zlepšenie služieb roľníkom, ako aj sociálno-existencích podmienekom našich zamestnancov. Chceme to dosiahnuť opravami a modernizáciou našich objektov, nákurom moderných zariadení a náradia a vôbec zlepšením zásobovania. Perspektívne plány nášho družstva sú úzko spojené s obhospodárením okolia budúcej czorsztynskej priehrad, preto ešte nie sú upresnené. Budú to však v prvom rade investície spojené s obsluhou turistického ruchu, ktorý je z roka na rok väčší.

FRANTIŠEK PACIGA

FRIDMAN

Dňa 10. februára 1979 sa vo Fridmane konala schôdza výboru miestnej skupiny, ktorej sa zúčastnil predsed KOV KSČaS na Spiši kr. František Kurnát a tajomník KOV kr. Ján Lukáš.

Schôdzku zahájil predsed MS kr. Karol Prelich. Prvým bodom diskusie bola otázka fridmanskej klubovne, ktorá sa nachádza v súkromnom drevenom dome a je dvojizbová. Jedna je určená pre organizačno-spoločenské účely; sú v nej stoly, stoličky, tlač, knižnica, televízor atď. Druhá je hlavne pre krajanskú mládež, ktorá v nej hráva stolný tenis. Klubovňa je dobre vedená a čistá, ale bolo by žiaduce vymeniť zariadenie, keďže je už opotrebované. Otvorená je trikrát týždenne. Potreby klubovne majú byť zabezpečené tento rok.

V ďalšej časti diskusie krajania hovorili o dychovnej kapeli, ktorej úroveň by chceli zvýšiť. Avšak chybujú inštruktor, v čom má pomôcť KOV. Okrem toho dychovka potrebuje niektoré nové hudobné nástroje — aj s týmto problémom sa fridmanski krajania obrátili na KOV.

Väčšia miesta v diskusii venovali účastníci schôdze otázke vyučovania slovenčiny na škole ako nepovinného predmetu. Keďže sa slovenčina vo Fridmane už roky nevyučuje, miestna skupina plánuje, že sa bude touto otázkou v najbližšej budúcnosti vázne zaobrátať.

Na záver schôdze sa Fridmančania rozhodli, že prijmy zo zábavy, ktorú MS usporiadala v decembri, určia na nákup nového ping-pongového stola.

MILAN LUKÁŠ

DOLNÁ ZUBRICA

Dňa 12. januára 1980 sa v našej škole v Dolnej Zubrici konala slávnosť, ktorej sa zúčastnili mili hostia: tajomník ÚV KSČaS Augustín Andrašák a predsed Miestnej skupiny KSČaS kr. Eugén Kott. Samozrejme bol i riadič školy Eugen Poluš s celým učiteľským zborom.

Je v našej škole tradíciou, že každý rok usporadúvame pre naše deti novoročný stromček. Prichádza aj Dede mráz s košmi plnými sladkostí pre všetkých žiakov ba, aj pre ich mladších súrodencov. Deti pripravujú na slávnosť program. Tak bolo aj tento rok. Mládež nacvičila staré ľudové koledy, ktoré pamäťajú len najstarší naši krajania a škola, lebo o pár rokov sa na ne celkom zabudne, ak to dovolíme. Sú to oravské koledy, spievane v našom oravskom nárečí, ako aj slovenské, ktoré sa aj tento rok spievalo pod oblokmi susedov. Napríklad:

Nový rok nám nastal
všetci sa radujme
a tomu starému
pekné podčakujme.

Dakujeme Tebe
tebe ročku starý,
že sme sa šťastlivu
nového dočkali.

Prvý verš veršujem
pánu gazdičkovi,
aby boli zdravý
celý roček nový, atď.

Táto pieseň má niekoľko slôh a spievajú ju všetci, starší aj mladší.

Iným dávnym zvykom je želanie šťastia a zdravia v novom roku, ktoré končí rozsypaním obilia po izbe, ba dokonca aj do jedlá, keď sa práve rňajkovalo alebo do hrncov na sporáku, keď sa varilo. Po „novom ležie“ chodili predovšetkým deti, ktoré týmto spôsobom si zarobili trochu groša. Dnes na tento pekný zvyk sa už zabúda a podaktori občania sa aj hnevajú, že sa im rozsyápava obilie po moderných obyvačkách. V programe sme tieto obyčaje pripomenueli. Nechybali ani tance v prevedení najmladších za doprovodu pesničky Tancuj, tancuj... a Od Oravy dažď ide...

Na slávnosť prišli aj povestní traja králi a to až dve skupiny, teda šiesti s veľkými zlatými hviezdami, oblečení do kráľovských šiat, a na hlave mali koruny, ktoré sa len tak ligotali od zlata.

Po slávnostnom programe prišla chvíľa, z ktorej najväčšiu radosť mali slovenčinári a to tí, ktorí sa zúčastnili opisno-kresliarskej súťaže Života. Naša škola dostala 28 večených cien. Kresby žiakov boli zaradené do I., II. a III. skupiny. Predseda MS kr. Eugen Kott ich osobne odovzdával (za redakčnú radu) výhercom, gratuloval a pripájal želania úspechov v ďalšej práci a v ďalších súťažach. Teraz sa už tešíme na recitačnú súťaž a už sa na ňu pripravujeme.

Potom prišiel Dede mráz, ktorý každému rozdával darčeky. Nasledovala tančená zábava pre žiakov V. až VIII. triedy, najmenší odišli s mamičkami domov. Zábava sa vydarila, trvala do 20.00 hodiny.

ANGELA KULAVIAKOVÁ

Podľa správy tajomníka ÚV KSČaS kr. Augustína Andrašáka, slávnosť sa zúčastnilo okolo 180 detí — redakcia.

PODVLK

SPÔSOB NA PREDPLATITEĽOV ŽIVOTA

Gazdinky rôznym spôsobom chránia podlahy, aby sa nezašpinili. Niekoľko kladú na ne hárky papiera alebo prečítané noviny. Dostali sme správu z Podvlnky, že pracovníci tamojšieho poštového úradu robia podobne. Nuž, možno aj takto, len aby to robili na svoj

MILAN LUKÁŠ

ZO STARÉHO ALBUMU

K môjmu príspevku pripojujem snímku účastníkov prvého kurzu slovenčiny v Bratislave v roku 1955. Na snímke sú aj prívi učitelia z lycea v Jablonke. V prvom ročníku maturovalo 13 osôb, z ktorých 10 sa zúčastnilo kurzu. Skoro všetci pôsobia dnes ako učitelia a dosahujú pekné výsledky.

Odvtedy pribudlo veľa krajanských učitelia. Celá táto veľká skupina učitelia by mala vedieť o konkrétnych potrebách Spoločnosti, ktorá po celý čas venuje veľkú pozornosť práve slovenskej a českej inteligencii v Poľsku. Sme predsa povinní pomáhať v rozvíjani kultúrnej a výchovnej činnosti, ako aj aktívneho spoločenského diania. Ne môžeme ani na chvíľu stratíť dôveru našej Spoločnosti.

Školská lavica nás spájala v jeden celok v škole. Zasa Spoločnosť a Život

nás súčasne spájajú v povolaní, ktoré nás zavázuje k aktívnej účasti na kulturnom živote. Treba poznámať, že mnohí krajanskí učitelia vedú dnes pedagogické kolektívy. Traja z prvých absolventov pôsobia priamo v Ústrednom výbore KSČaS (Augustín Andrašák, Lídka Mšalová a Bronislav Knapčík).

To sú fakty, z ktorých možno vyuviť kladné závery pre Spoločnosť. Vhodnou príležitosťou bol VI. zjazd Spoločnosti a 20. výročie prvých absolventov jablonského lycea. Sú aj iné jubilejné príležitosti, ktoré poskytujú možnosť stretnúť sa na stránkach Života v širšom meradle. Využime tieto príležitosti pre obohatenie krajanskej kroniky, akou je Život.

BRONISLAV KNAPČÍK

účet. Avšak vec v tom, že na podlahe rozkladajú privlastnené exempláre Života, ktoré na základe služobných povinností by mali dodávať každému predplatiteľovi. Asi za svoju povinnosť považujú hlavne brať mzdu a peniaze iných ľudí nemajú pre nich hodnotu.

Pracovníkov, ktorí podceňujú svoju prácu možno, žiaľ, stretnúť nielen na pošte v Podvlnke. Vec je väčnejšia. Robia to najmä tam, kde sa im podarí vojsť do medzerny, ktorú ponechali nadriadeni. Avšak všetkým „hrdinom“ takéto práce nevestíme dlhý život. Ale vrátime sa k podstate. Očakávame ani nie vysvetlenie, ale radikálnu zmumu vzťahu pracovníkov poštového úradu v Podvlnke k svojim povinnostiam aj na úseku doručovania Života. Zasa predplatitelia majú plné právo žiadať finančnú náhradu za zaplatené a nedoručené exempláre nášho časopisu.

REDAKCIA

JURGOV

Pohľad z našej dedinky na Tatry — symbol sily, vždy dodával odvahu tu najším roľníkom a pastierom pre zdolávanie fažkostí tvrdého života v horách podmienkach.

Najväčším umením, ale aj potrebou bolo u nás vždy predvídanie počasia. V minulých storočiach, keď sa ešte jurgovský dobytok pásaval na javorinských holiach, kde mali ľudia aj svoje pastierske príbytky, navštěvovali ich tam kadejakí čiernokňažníci a planetníci, ktorí vraj vedeli predpovedať počasie. Keď sa im to nepodarilo, zúrivo hrozievali pásťou mrakom a búrkou vraj ustupovali. Ale rozumnejší pastieri predovšetkým sledovali prírodu a tak zistili, že keď je vrchol Havranu ráno ovinnutý hmlou, ktorá sa ľahá smerom k Ždiarskemu sedlu, bude ešte v ten istý deň zaručene pršať. Keď však ráno stál Havran na pozadí belasej oblohy, bola záruka, že bude pekné, sineačné počasie. Toto pravidlo platí u nás aj dnes a každý starší Jurgovčan, keď si ráno pretrie oči, uprie svoj zrak na Havran.

Čas kosenia sena vyznačuje tuná ešte sv. Ján. Ten sa v lete 1979 akoby bol dohovoril s Havranom, že mu bude dodávať tolko hmylu, kolko len bude potrebovať — a tak pršalo celé tri týždne. Všetko úsilie pracovníctva Jurgovčanov bolo märne. Keď vidíme na poliach pri práci týchto usilovných, ži-

vatoschopných ľudí sme presvedčení, že neexistujú problémy, s ktorými by sa nevedeli vypríťať. A predsa! Keď sa v lete zastavíte pri skupinkách rozčulených ľudí, počujete žalostné nariekanie: Načo oráť, siať a sadiť zemiacky, načo vôbec pracovať na poliach, keď lesná zver obracia všetko navinivo.

Celé nešťastie spočíva v tom, že jurgovský chotár z južnej strany tesne prilieha k hustému lesnému porastu Tatranského národného parku, kde zverina má cez deň bezpečnú skryšu a miesto na odpočinok, ale v noci si vychádza pochutnať na jurgovske polia.

V minulosti náš chotár navštěvovali ľadene a medvede. V posledných desaťročiach sa k nim pripojili aj diviaky, ktoré robia na poliach veľké škody. Zvieratá sú chránené zákonom a ľudia musia ustupovať.

Jurgovčania nie sú zaujati voči zverine, bez nej by sa predsa narušila rovnováha v prírode. Ale sú rozhodne za tým, aby sa počtom lesných zvierat cielavedome a rozumne hospodári. Mali by ľudom prinášať osoby a potesne a nie hrózu a spustošenie. Domovom lesnej zveri by mal byť Tatranský národný park. Mali by tam byť také podmienky, aby zverinu vábili a nie odpudzovali.

Lesná zver sa nám aj svojim chovaním prihovára a keby sme tento príhovor preložili na ľudskú reč, znel by asi takto: Nevysievajte v Tatrách umelé hnojivá a chemické prostriedky proti lesnému hmyzu, nepoužívajte motory. Rozhodne vráťte do Tatier ovce a v nižších partiach aj dobytok, vtedy sa vrátime do hôr.

Keď sa táto túžba zvierat splnila, ľudia by prestali mariekať a Tatry by sa stali veľkou zásobárnou zdravých potravín, mäsa a mlieka.

V riešení tohto páľivého problému by hodne pomohla spoločná diskusia predstaviteľov Tatranského národného parku z Tatranskej Lomnice a Zakopaného za účasti stranických a administratívnych orgánov. Navrhujeme na miesto stretnutia Jurgov, kde sú vhodné podmienky. Dedinka sa nachádza uprostred malebnej prírody a má aj potrebné zasadacie miestnosti. Asi dva kilometre za dedinou je staré pastierske sídlisko, ktoré je jurgovskou muzeálou pamätkou. Tuna sa osídlili pastieri so svojimi kŕdľami oviec, keď ich v roku 1877 vyhnali z javorinských pasienkov. Sídliško je pod ochranou Tatranského múzea v Zakopanom. Príde! — čakáme.

JURAJ MURANECKÝ

VITAMÍNOVÉ PROGNÓZY

Na Spiši a Orave bola v minulosti minimálna spotreba zeleniny a ovocia. Prevládala príslovečná kapusta a tradičné jablko na vianočnom stromčeku. V súčasnosti stále častejšie stretnávame v pridomových záhradkách rôznu zeleninu a rolníci začínajú sadit aj ovocné stromky prispôsobené podhorškemu podnebiu. Teda častejšie možno stretnúť rôznu zeleninu a ovocie v jedálňach ľístoch, čo dobre svedčí najmä o spišských a oravských gazdinách. Táto zmena je zásluhou rozumných agronómov, ako aj stále sa rozvíjajúceho polnohospodárskeho školenia. K tejto dobrej veci doložil svoj „groš“ aj nás Život, ktorý mnohokrát propagoval pestovanie a konzumovanie zeleniny a ovocia. Produkcia kvalitnej zeleniny a ovocia v dostatočnom množstve je veľmi dôležitá, preto na prahu jari hodno oboznámiť so situáciou v tejto oblasti a prognozou na najbližšiu budúcnosť.

Program rozvoja polnohospodárstva a výživy národa, realizovaný už niekoľko rokov, odporúča intenzifikáciu produkcie zeleniny a ovocia. V súlade s tým spotreba ovocia v roku 1980 má dosiahnuť 60 kg a zeleniny 120 kg na osobu. Keď ide o spotrebu zeleniny, dosiahli sme už túto úroveň, ibaže na vidieku je spotreba ešte stále ovela nižšia ako v mestách. Spotreba ovocia

dosahuje 45 kg na osobu ročne, hlavne jablk, menej hrušiek, višní, čerešní, malín, jahôd a ribezlí. Minulý rok záhradníci zozbierali vyše 4,7 mln ton zeleniny, t.j. o 200 000 ton viac, ako v roku 1978. Mimoriadne dobrá, priam rekordná bola úroda paradajok a uhorek. Záhradníci zobrali v min. roku vyše 1 milión ton jablk. Bola to úroda na úrovni roku 1978. Stály nedostatok hrušiek, višní a čerešní sa vysvetľuje hlavne tým, že chybajú škôlkársky materiál. Okrem tohto faktu ďalší rast úrody zeleniny a ovocia brzdi nedostatočný pokrok v mechanizácii pestovania a zberu a nedostatok chemických prostriedkov, čiže slabá ochrana plantáží pred škodcami a chorobami. Tohoročné úlohy v zbere zeleniny vo výške 4,9 mln ton a ovocia do 2 mln ton nebude ľahko splniť. Záhradnícke družstvá uisťujú, že urobia všetko, aby dosiahli tiežto plánované ciele. Zlepší sa kontraktácia, výkup a obrat záhradníckych produktov, rozšíri sa zimné školenie a bežnú inštruktáz pre výrobcov, rozvinie sa aj surovinová základňa.

Co z plánov záhradníckeho družstevníctva môže zaujať našich rolníkov. Družstevníctvo hľasi, že zvýši aktivizáciu malých gazdovstiev v produkciu niektorých druhov ovocia a zeleniny. V rámci vojvodských záhradníckych

družstiev sa začne zakladať gminné obchodno-spracovateľské strediská. Ich úlohou bude zaoberať sa v rámci gminy všetkými otázkami spojenými s rozvojom produkcie, kontraktáciu, zásobovania výrobňami prostriedkami, ako aj výkupom a obhospodárením úrody. Za tým bude pokračovať ďalšia výstavba polnohospodársko-potravinárskeho priemyslu v gminách. Tieto opatrenia podporuje zvláštne uznesenie Rady ministrov o rozvoji spracovateľského priemyslu v gminách. Všetko smeruje k tomu, aby — v súhlase so smernicami na VIII. zjazde strany — produkcia zeleniny v rokoch 1981—1985 stúpla o 25—30 percent a ovocia o 20—25 percent. Bude to mať veľký význam pre zásobovanie nášho trhu a pre dynamicu sa rozvíjajúcej, rentabilnej vývoz zeleniny a ovocia.

Tieto plány nášho záhradníckeho družstevníctva, ktoré sme stručne predstavili, trochu blednú, najmä na jar, ako to bolo minulý rok — kedy sa vo vidieckych obchodoch pocítuje nedostatok základných semien. Jediná nádej je vtedy v tradičnej prieupínke, ktorá však môže mať semená pochybnnej kvality. Dúfajme, že tento rok bude lepšie aj na tomto úseku, čomu sa budú tešiť predovšetký vidiecke gazdinky.

MB

Je zlato drahé?

Každý odpovie, že áno. Za posledných osiem rokov zdraželo vyše 11-násobne a po istú dobu, prednedávnom dokonca 13-násobne. Toto všetko je pravda, ale sa zabúda, že oficiálna cena zlata nebola zmenená skoro 37 rokov, keď prezident Roosevelt v januári roku 1934 ju ustálil na 35 dolárov za uncu (31,1 g) a až prezident Nixon ju zvýšil o 3 doláre v decembri roku 1971. Aj to je pravda, že medzitým cena zlata na volnom trhu bola vyššia ako oficiálna, ale nie vždy, a okrem toho rozdieli neboli tak veľké. Iba od roku 1972 cena zlata začala prudko stúpať.

Ale všetko je relativne, ako hovoria filozofi a týka sa to aj ceny zlata. Zlato patrí, ako vieme, k drahým kovom. Ak by sa jeho cenu a ceny iných drahých kovov a do konca neželezných, porovnalo s rokom 1934, vysvetlo by, že zlato vobeč nie je príliš drahé, ale príliš lacné!

Tak teda v októbri min. roku ceny zlata v porovnaní s januárom 1934 boli iba 12-násobne vyššie. Zatial ceny dvoch iných drahých kovov sa zvýsili takto:

platiny — 26-násobne
striebra — 78-násobne

To ešte nie je všetko. V tom istom čase stúpli ceny niektorých neželezných kovov:

zinku	— 24-násobne
medi	— 30-násobne
cínu	— 33-násobne
olova	— 57-násobne

Ako vidíme z tohto porovnania, zvýšenie ceny zlata v období, o ktorom píšeme, bolo viac ako skromné v porovnaní s ostatnými dôležitými drahými a neželeznými kovmi. Teda všetko je relativne. Vyplýva z toho aj iná hypotéza. Samozrejme, nemožno mať úplnú istotu, či je pravdivá, lebo také je práve hypotézy. V každom prípade možno predpokladať, že zlato môže vopak dohoníť iné kovy, o ktorých sme písali, z hľadiska relativnej ceny. Tažko presne povedať, ktoré a kedy, ale takáto možnosť teoreticky existuje. Najmä preto, že dopyt na ne bude vždy a fažba i vedať sa výroba neveštia vzrast a naopak — môže sa prejavíť pokles ponuky, najmä spojený s fažbou (vyše 60% ponuky zlata pripadá na Juhoafrickú republiku a jej územie je potenciálne nekludné).

Krátko povedané, majitelia zlata sa nemusia trápiť o jeho cenu. Celkom iste na ňom nestratia. A kolko zarobia, to už fažko možno povedať. Ale zarobia celkom iste.

ZDZISLAW RURACZ
(Przegląd techniczny)

březen 80

Tento mesiac priniesie v pátek 21. na severní polokouli Země další roční období — astronomické jaro. Na jižní polokouli Země se přesně v té době začne „opačné“ roční období, tzn. podzim.

Z dlouhodobé prognózy meteorologickej ústavu vyplývá, že 1. a 2. dekáda března je většinou typická pro předjaří, tedy s ustálenými teplotami v hranicích od nuly do plus dvou až pěti stupňů. Teplajší dny přijdou v druhé polovině měsíce, ale i pak může ještě padat sníh, jak praví lidová pranostika: Ačkoliv již čápi přilehlá, ještě vítr sněhem běž. Není to však již takové sněžení jako v zimě. Kromě toho může pršet, mrholit a padat mokrý sníh. Nejvíce sněhu napadne na jihu země.

I když březen patří podle statistiky k měsícům s průměrnou teplotou nad nulou, připomínejme si, že se může vyskytnout i netypické počasí, jak např. před čtyřmi léty, kdy v krakovské oblasti bylo skoro minus 16 stupňů a vrstva sněhu 21 cm vysoká. Byly i studenější březny, např. v roce 1962 bylo zaznamenáno minus 26 stupňů a v březnu 1952 napadlo víc sněhu než za celou

tehdejší zimu, která byla mimořádně mírná. V minulém roce 21. březen přinesl hezké, slunečné a teplé počasí, zvláště na jižním a ve středním Polsku. V Krakově, Nowém Sączu, Tarnowě a Rzeszowě teploměry ukazovaly 15 stupňů nad nulou a ve Varšavě 11 stupňů. Také Tatry byly zalité sluncem. Zemědělci v okolí Zielonej Góry již 23. března orali a na Opolsku seli jarky. Stejný byl loňský březen v gorzowské a wrocławské oblasti. Ale na severu a severovýchodu země se tehdy teplota udržovala pod nulou, my. v Gdansku a Suwałkách bylo minus 3 stupně.

Lidové pranostiky o březnovém počasí: Březen — zí kamna vlezem; Nasv. Řehoře čápi letí od moře, líný sedlák, který neoře; Gertruda-li čápy přivolá, jaro už bude za humny; Když na sv. Josefa (19.III.) slunce svítí, dobrou ourodu budeme mít; O Viktorinu (23. III.) je již teplo i ve stínu; Březen sušší, duben vlnký, chladný máj, na počátku loukách ráj.

Lidové příslövy a pořekadla také říkají, že hřimání v březnu znamená veselý a úrodný rok a březnové hromobití trávu, jetel za pačesy chytí. Ne každý však ví, že první silné atmosférické výboje někdy nemří k zemi jako v létě, ale nahoru. Zjistili to američtí vědci, kteří pozorovali tento úkaz výz-

kumou aparaturou, umístěnou na jedné z umělých družic typu Vela. Zvláště ionizační čidla aparatury zaznamenala několik takových výbojů. Vědci zjistili, že intenzita těchto výbojů byla mnohokrát vyšší než normálních blesků a činila průměrně deset milionů megawattů. Příčinu tohoto nesmírně zajímavého přírodního jevu ještě neznáme. Bylo však již zjištěno, že blesky bijící do nebe se vyskytují v oblasti severních ostrovů Japonska a to zvláště v zimě.

Připomeňme ještě několik pranostík o první polovině dubna, o němž se říká, že přináší počasí proměnlivé jako ženy. Zvláště prvních deset dubnových dní nebyvá k jaru laskavými; nejtepleji bývá ve třetí dekadě. V první polovině dubna mohou ještě chytit mrazíky a dokonce nevelký mráz. V některých oblastech může i sněžit a lidová moudrost říká, že ač v dubnu slunce hřeje, často vítr na pole sníh navěje.

Jiné pranostiky praví: Na čtvrtku zelenej (3. IV.) hrachy zasivej; Na Veliký pátek (4.IV.) zemi zahýbej; Na Bílou sobotu (5.IV.) štěpuj v plotu a také Nasv. Vincence (5.IV.) mnohdy mráz zaštipe; Prši-li na Boží hod velikonoční (6.IV.), šetřit pici ihned počni; Děst velikonoční suchou potravu přináší, ale čas pěkný, hojně sádla a potrav.

(ZAZN. MISA)

Z KALENDÁRA NA —

Aprił je spravidla mesiacom špičkových jarných prác na gazdovstve. Vymenujme aspoň niektoré z nich:

- zaorávanie maštaľného hnoja a vysievanie minerálnych hnojív pred sejboru jarín a na rastúce oziminy, ako aj na lúky a pastviny;
- bránenie pšenice, ako aj valkovanie žita, lúk a pastvín;
- chemický boj s burinou v oziminách;
- siatie rastlín, okrem iných ovsy — keď sa to neurobilo skôr (jarný jačmeň, repa, sadenie zemiakov);
- vysievanie vikokvetých rastlín napr. d'ateliny a lucerny do obilia.

Obilné zrno treba pred siatím chemicky moríť proti chorobám.

Zvieratá vypúštame na pastviny vtedy, keď pôda preschnie a tráva sa dobre zazelená. Príliš skoré vyháňanie zvierat na pastviny môže mať škodlivé následky pre ich zdravie, keďže vyvoláva prechladnutie a poruchy zažívacieho traktu. Aby sme sa tomu vyhli, treba na začiatku vyháňať zvieratá iba nakrátko (2–3 hodiny) a postupne predĺžovať čas vypásania. Na plné vypásanie možno prejsť po týždni, pričom v prvých dňoch sa musí zvieratá prikrmovat suchými krmivami. Dobytok neslobodno napájať priamo po nakŕmení štavnatou trávou.

Odporúčame pestovanie kukurice, ktorá zo všetkých rastlín je najhodnotnejším krmivom.

Kukurica je rastlinou, ktorá v mnohých krajinách všeobecne a aj u nás na mnohých gazdovstvach vyriešila krmivovalný problém. Zaoberáme sa tuná kŕmnou kukuricou, ktorú skrmujeme v

forme siláže buď priamo zelenú, hoci stále častejšie ju nazývame „piatou obilninou“ (po žite, pšenici, jačmeni a ovese). Totiž v mnohých oblastiach našej krajiny možno kukuricu pestovať aj na semená.

Kukurica je teplomilná rastlina; vyžaduje si vysokú teplotu vzduchu a veľa slnka. Nepotrebuje príliš veľa vody. Stačia zrážky ok. 300 milimetrov počas vegetačného obdobia.

Kukurica dáva najväčšie výnosy na úrodnej pôde s dobrou štruktúrou. Možno ju však pestovať aj na slabšej pôde, ale nepríliš vlhkej.

Základom vysokej úrody je hnojenie, hlavne dusíkaté. Závisí na úrodnosti pôdy odporúča nasledujúce dávky hnojenia (v čistých zložkách):

dusík — 120–160 kg/ha
fosfor 80–120 kg/ha
draslík 100–160 kg/ha

Na slabších pôdach a na nevýhodnom mieste (po rastlinách vyčerpávajúcich pôdu) treba zvýšiť dávky hnojív. Dusíkaté hnojivo treba vysievať pred sejboru kukurice — pričom sa mimoriadne odporúča močovina. Keď sú počas vegetácie nevyhnutné dusíkaté hnojivo, treba to urobiť za suchého počasia a vysievať hnojivo nie na rastliny, ale medzi riadky. Fosforečno-draselné hnojivo (superfosfát a draselná soľ) by sa malo dávať pod zimnú orbu. Keď vysievame na jar, treba to urobiť dva týždne pred sejboru kukurice.

Kukurica si vyžaduje starostlivé pestovanie. Orbu sa má robiť na jeseň. Na jar by sa malo smykováť

(ťažkú pôdu) alebo brániť (ľahkú pôdu). Pred siatím semien treba pôdu skypriť do hlbky 4 — 8 cm, do ktorej sa seje semená. Je to veľmi dôležité, lebo uloženie semien na tvrdom podklade uľahčuje presakovanie vody, zasa vrchná, skyprená vrstva pôdy sa rýchlo zohrieva, čo urychlí klíčenie rastlín.

Treba dobre zvoliť termín siatia, ktorý obvykle pripadá medzi 20. aprílom a 10. májom. Kukurica neznáša jarné mráziky, ale zároveň dáva menšiu úrodu po neskorej sejbe. Keď sa pestuje kukurica sa siláz, sejeme viacj semien (80–100 000 rastlín na ha). Čím je pôda slabšia, tým redšie sa má siat.

Počiatočne kukurica rastie pomaly. Najdôležitejší je vtedy boj s burinou. Pri chemickej metóde, ktorá je najjednoduchšia a priam nevyhnutná, sa na väčších plantážach používa také preparáty, ako Gesparim 50, Gesatop 50 a Afalon. Pri používaní preparátov treba presne dodržiavať zásady uvedené v návodoch.

Kukuricu pestovanú na siláz treba zbierať v období vysokej zrelosti zrna. Obsahuje vtedy najviac živín a je najlepšie straviteľná, lebo ešte nie je príliš vláknitá. Rozdrobená a ubitá masa celých rastlín sa ľahko silážuje.

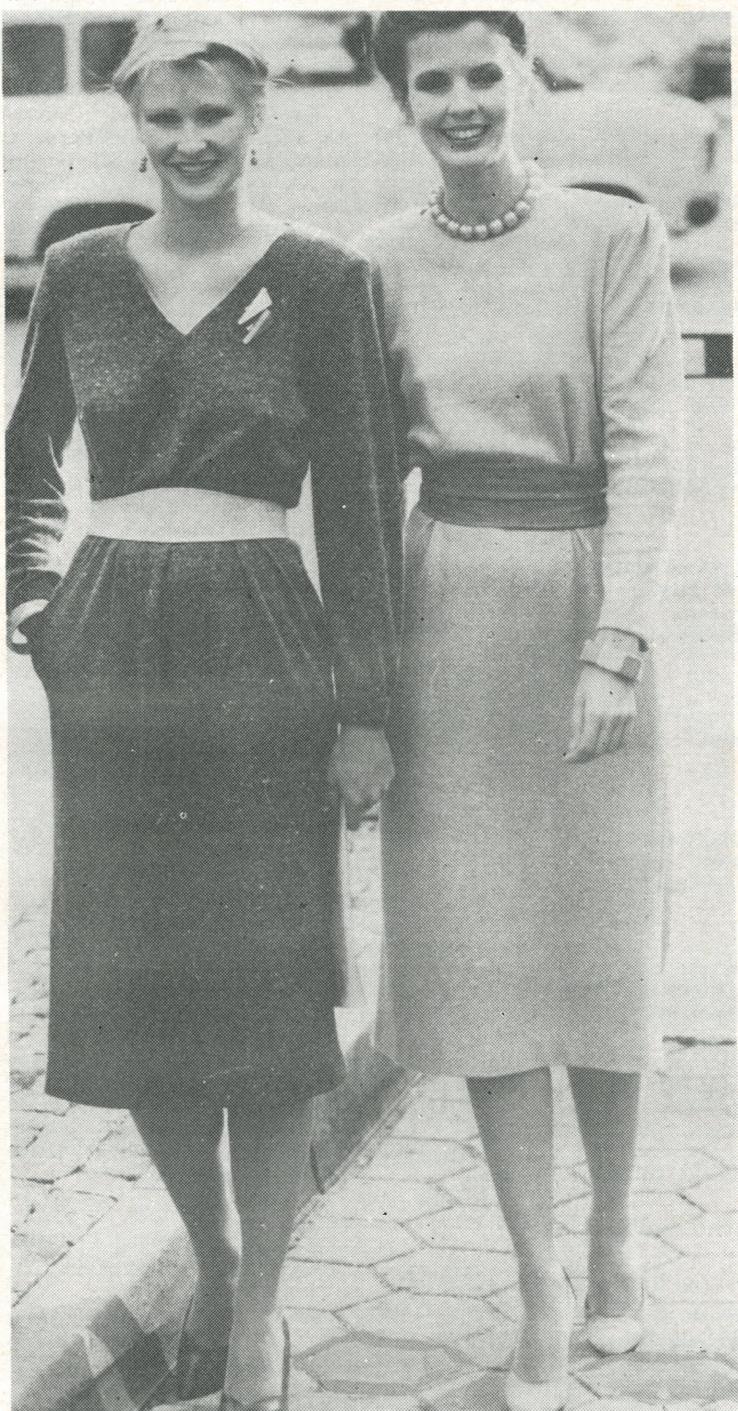
Výborným krmivom pre ošípané je siláz zo zrelych kukuričných klasov (vlhkosť zrnia 35–40%). Klasu rozdrobené drvičmi sú po silážovaní kvalitným krmivom s malým obsahom vlákien, ktoré sa výborne hodí pre ošípané.

S.D.

apríl – dub

U PŘÍLEŽITOSTI VELIKONOČNÍCH SVÁTKŮ 6.
A 7. DUBNA PŘEJEME ČTENÁŘKÁM A JEJICH
RODINAM VĚSELÉ ALELUJA!

REDAKCE

Pre mladé ženy a dievčatá
odporúčame tieto elegantné
jersejové šaty. Obidva modely
majú taký istý strih, iba roz-

dielne výstrihy. Na našom
obrázku šaty sprava sú baná-
novožlté, s hnedým opaskom,
zľava sedé so žltým opaskom.

Bledomodrý sveter pomáha na bolenie hrdla

Vedci tvrdia, že druh sve-
tla, na ktoré sme vystavení,
môže mať vplyv na našu ná-
ladu, chovanie a dokonca
zdravie.

Farba tvorí každodennú, in-
tegrálnu časť života každého
človeka. Niektoré farby spô-
sobujú, že sa cítime uspoko-
jení, iné vyslovávajú mobili-
záciu, znervozňujú alebo pod-
nečujú. Keď teda, ako doka-
zujú najnovšie biochemické
výskumy, každej psychickej
udalosti zodpovedá určitá fy-
ziologická reakcia — farby
môžu mať vplyv aj na naše
zdravie.

Nadšenci farebných terapií
sa nazdávajú, že keď ludský
organizmus je zdravý, filtriuje
z bieleho sveta farbu, ktorú
v danej chvíli potrebuje. V
prípade choroby sa musí teda
používať patrénne clony. Na-
prieklade keď nás bolí hrdlo,
obliekame si bledomodrý sve-
ter a choroba vraj ustupuje.

Zasa o zelenej farbe sa usu-
dzuje, že je to farba, ktorá
„buduje“ svaly a tkanivá. Keď
zberieme do úvahy, že zelená
zelenina je bohatá na vi-
taminy a minerálne zložky,
možno s tým súhlasíť, hoci
nie bez námetok.

Aj keď tieto poznámky za-
váňajú okultizmom je prekva-
pujúce, že jedlá s určitou far-
bou majú tak tiež tendenciu
obsahovať tie isté vitamíny.
Cervená repa a mäso obsahu-
jú vitamín B, zasa žltozelené
jedlá, ako citróny a niektorá
zelenina — vitamín C.

Možnože by sme to mali
brať do úvahy v starostlivosti
o svoje zdravie? Čím sme
„múdrejší“, tým častejšie vi-
dime, že musíme viac veci
„brať do úvahy“. Len škoda,
že dochádzame k tomu okruž-
nymi cestami...

MIECZYSŁAW KOMUDA
(Interpress)

Tieto šaty sú taktiež jersejové, rovného strihu, s úzkymi všivanými rukávmi a ozdobným štepanovaním vpredu a vzadu na živôtiku s malým golierikom a zapinaním na gombík tej istej farby ako šaty — na našom obrázku fialové so zeleným opaskom a kabelkou. Všimnite si dĺžku šiat, taká bude na jar najmodnejšia.

Aký dlhý život?

Už dávno je známe, že ženy žijú v podstate dlhšie ako muži, ale príčinu tohto javu ešte stále nepoznáme. Tento rozdiel v dĺžke života sa nie len nezmenešuje, ale práve naopak, v mnohých krajinách sa stále zväčšuje.

V dávnej minulosti neboli rozdiel v dĺžke života žien a mužov tak zreteľne viditeľný ako teraz, keďže ľudia žili vôbec oveľa kratšie. Podľa vedcov z Washingtonu, ešte na začiatku nášho storočia priemerná dĺžka ľudského života v USA dosahovala 48,7 rokov pre ženy a 46,6 rokov pre mužov. V súčasnosti tiež čísla vyzerajú následovne: u žien — 77,3 a u mužov 69,7. Je dokázané, že muži častejšie umierajú dokonca pred narodením. Totiž pri početí počet mužských spermatozoidov prevyšuje o okolo 15% počet spermatozoidov ženských, avšak do momentu narodenia tento rozdiel sa zmenšuje iba na 6%, a tak na 100 dievčat sa rodí 106 chlapcov, ale za rek sa tento počet skoro celkom vyrovnáva.

Pedla niektorých vedcov z toho vyplýva, že príčina tohto javu tkvie v nejakých základných fyziologických a biochemických rozdieloch, spojených priamo s pohlavím. Poznanie týchto rozdielov bude mať obrovský význam pre ďalší pokrok medicíny a predovšetkým na predĺženie života mužov. Zároveň poskytne nové účinné prostriedky pre boj s najbezpečnejšími chorobami, ktoré nešetri ani ženy.

Už iba z týchto pozorovaní vyplýva, že pomerne veľké rozdiely v dĺžke života žien a mužov môžu iba v minimálnej miere závisieť od vonkajších činitielov, akými sú: druh práce, venkajšie prostredie, zvyky a zložky a pod., hoci si samozrejme aj to môže mať svoj vplyv na dĺžku života.

Okrem toho sa zistilo, že v prvých týždňoch života sú chlaviči slabší ako dievčatá. Vzniakajúca dajem — konštatuju americkí lekári — že dievčatá sa rodia fyzicky vyvinutejšie, akoby boli v matkinom lone trochu dlhšie ako chlapci. Lepešie rozvinutý je aj ich nervový systém a — čo je podstatné — sú odolnejšie proti infekčným chorobám.

Hlavným „nepriateľom“ mužov vo veku 35–40 rokov sú choroby krvného obehu. Užien choroby tohto typu skoro vôbec neexistujú.

Tieto výskumy majú jeden základný cieľ — nájsť odpoveď na otázku, aké činitele v ľudskom organizme rozhodujú o tom, že je viacej vdov ako vдовcov. Všetko poukazuje na to, že medicína si poradí s týmto problémom a snaď napraví túto pre mužov neprijemnú chybu prírody.

HUMOR

- Otec se táže syna:
— Co jste dnes ve škole probírali?
- Na chemii jsme zkoumali výbušniny.
- A co budete dělat ve škole zítra?
- V jaké škole?

Učitel diktuje žákům téma písemné práce: „Kdybych byl ředitelem velkého podniku...“

Všichni začínají horlivě psát, jen jeden žák sedí nečinně.

„Proč nepíšeš, Durande?“ táže se učitel?

„Cekám na sekretářku,“ povídově odpovídá žák.

— Růženka, vzala byste si idiota jen proto, že má auto?
— Ne, nevím ... Vaše nabídka je tak neočekávaná ...

Skutečně svému manželovi věříš, že chodí na ryby? Ještě nikdy žádnou nechytil...
Právě proto mu věřím.

Odpovídáme

„Mám prstýnek s jantarem a nevím, jak ho mám vyčistit.“

Jantar čistíme alkoholem, např. denaturovaným lihem. Není-li příliš špinavý, postačí přetřít kámen kouskem vaty navlhčené lihem nebo mandlovým olejem a pak vyleštít. Značně znečištěný jantar vložíme na chvíli do sklenky s alkoholem, propláchneme a suchý vyleštíme kouskem jelenice.

„Jak mám pestovat blázna (Gluči Jaš), který má lístky nahoře tmavozelené a na rubu červenofialové a bohatě kvete?“

Tuto rostlinu pestujeme stejně jako ostatní druhy Trajanescantia, které mají raději stín; na slunci se jim nedáří. Ale stín nesmí být příliš hluboký, protože listy ztratí zajímavé zabarvení a budou stejně zelené. Tradescantia se daří v černé pařeništění prstí, do níž přidáme trochu hliny. Je-li rostlina pravidelně a hodně zalévaná, vypustí dlouhé, dekorativní šlahouny.

NAŠA RADA cvič každý deň

KRK. Dať si dlane vzadu na krk, spoj prsty a pomaly ohýbaj hlavu dozadu, pokiaľ môžeš, potom, dopredu a na obe strany.

HRUDNÍK. Oboma rukami chyt za okraj nejaký ľahký kus nábytku, napr. stôl alebo písací stôl. Napni svaly tak, akoby si checl nábytok zdvihnut.

BRUCHO. Sadni si pred stolom a chyt dlaňmi odspodu dosku stola. Pokúšaj sa týmto spôsobom „zdvihnuť“ stôl napínajúc pritom brušné svaly, pričom sa snaž sa sedieť rovno.

PLECIA. Postojačky zohni telo v bedrách a pevne si chyt svaly pod kolennami. Potom, pomaly, narovnaj telo.

NOHY. Dlaňmi sa Zachytokraja stola a skloň sa nízko nad dosku. Potom pomaly začni dvíhať jednú nohu dohora, podľa možnosti čo najvyššie. Vráť sa do stojacej polohy bez toho, aby si odtrhol dlane od stolovej dosky.

CHODIDLÁ. Keď ideš po schodoch, postav chodidlá tak, aby sa palec opieral o okraj schod. Vysoko dvíhať prsty.

BEDRÁ. Sadni si na gauč, pridrž sa rukami stolíka a dvíhať nohy hore, aby si sa prstami dotkol stolovej dosky od spodu.

Mladé dievčatá si vždy rady oblieču niečo nové. Táto vestečka, ktorú môžete využiť k blúzke, ale aj k šatám, je celkom jednoduchá. Všimnite si ako je ozdobená naštítnymi malými perličkami a mašličkami z umelej hmoty. Na našom obrázku vestečka je šedá, košľová blúzka hnedočervená a sukňa tmavočervená.

mladým mladším najmladším

KARKULKA

(si kráča lesom a pospevuje si pesničku. Medzitým spozu stromu niekolkokrát vykúka vlk. Keď Karkulka dospieva, vlk vojde na scénu).

VLK

Kam, Karkulka malá, kam?

KARKULKA

Chodím lesom sem a tam.
A ty, vlčko, čo tu chceš?

VLK

Zháňam pod Zub trošku trávy,
od trávy mi dobre trávi.

KARKULKA

Vlčko, vlčko, neklameš?
Vlci trávu nejedia.

VLK

To dievčatá nevedia.

KARKULKA

Vedia, vlčko, dobre vedia,
ale odkiaľ, nepovedia.
Ani nás pes trávu nerád,
radšej kosti poobrá.

VLK

A čo máš v tom košíčku?

KARKULKA

Koláčik a kytičku.

ZAHRAJME DIVADLO

Červená Karkulka

KARKULKA
OSOBY: VLK

Preložila EVA VRBICKÁ

VLK

Komu nesieš košíček

KARKULKA

Starej mame, má nám mená.
Trochu som už unavená,
už je to len kústiček.

VLK

Pôjdem s tebou, podrž sa ma.

KARKULKA

Nie! Ja radšej chodím sama.

VLK

A čím je tvoj ocko, čím?

Nech si za ním odskočím.

KARKULKA

Len si odskoč, vlčko zlatý.
Popláta ti staré šaty.
Otecko je horárom,
pozná v lese každý strom.

VLK

A dnes si ho nevidela?
(Bum, bum bum — zaznejú akože výstrely.)

KARKULKA

Práve tamto vlky strieľa,
neďaleko hentých stromov.
Môžeš naňho zavolať.

VLK

(beží z lesa):
Nemám kedy, bežim domov.
A pozdravuj starú mať!

Vážená redakcia ŽIVOT!

Dakujem Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Polsku a redakcii Život za vypísanie v roku 1979 opisno-kresliarskej súťaže, ktorej sme sa mohli zúčastniť a za 28 vecných cien, ktoré nám osobne odovzdal predsedu Miestnej skupiny v Dolnej Zubriči, kr. Eugen Kott na našej školskej slávnosti usporiadanej dňa 12. januára 1980.

Kresliarsko-časopisnej súťaže sa zúčastnili predovšetkým tí žiaci, ktorí sa učia slovenčinu a ich rodičia predplácajú časopis Život. Učiteľka slovenčiny Angela Kulaviaková nám vysvetlila, aká môže byť tematika kresieb a my sme sa s chutou pustili do práce. Naša práca nevyšla nazmar, čoho dokazom je 28 vecných cien a preto sľubujeme, že sa zúčastníme každej súťaže Spoločnosti a Života. Pozývame do súťaží všetkých žiakov-slovenčinárov z Oravy a Spiša.

Redaktorom nášho časopisu Život d'akujeme tiež za stránku pre najmladších, na ktorú sa vždy veľmi tešíme, lebo tam nachádzame rôzne zaujímavosti.

V novom roku všetkým pracovníkom redakcie Život prajeme veľa úspechov v práci pre našich krajanov a predovšetkým pre nás, mladých.

V mene účastníkov kresliarsko-časopisnej súťaže zo školy v Dolnej Zubriči

HELENA PIEROGOVÁ

Chi-chi

— Prečo máš takú ufúlanú tvár?

— Učiteľ nám povedal, že mladším treba pomáhať

— No a?

— Pomohol som mladšiemu bratovi zjesť čokoládu.

— Pán doktor, veľmi sa potí, ked pišem.

— Stále pišeš do kopca?

— Cítal som, že kto chce byť zdravý a štíhly, má športovať. Skúsil som to, ale vobeč som neschudol. Ako je to možné?

— A čo si robil?

— Celý týždeň som sledoval v televízii hokej...

Cha-cha

Zlatohlave púpavy

Kvitnú na jar zlatohlavé
púpavy, sypú nežne zlaté slnká do
trávy.

Potom svietia lampášikmi
dobiela, akoby ta biela húška
zletela.

Jarná radovánka

Prebúdza so opäť slnko
zo zimného spánku,

Jarná pieseň

Za vrátkami zo škrupinky
tuká ktosi malilinký.
Tuká zdlha, tuká skrátka
jarnú pieseň pre kuriatka.
A potom sa v jarnom ráne
túli pod krídela mame,
a kym celkom nezaspi,
tíško spieva pí-pí-pí.

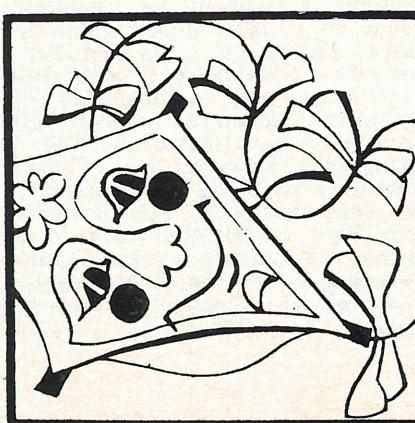
Jarný kolovrátok

Zima tašla v iné kraje,
za doliny, za hory.
Jar vyniesla kolovrátok
zo sestrinej komory.

Dost už bolo bielych
vláken,
snehového kúdola,
treba zasiať za hrsť farieb
do každého údolia.

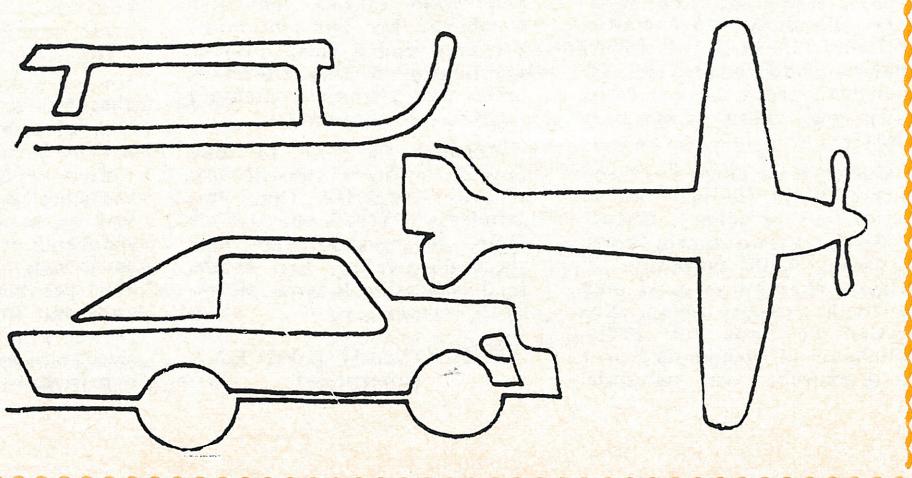
Jarná radovánka

Vyfarbené obrázky pošlite do redakcie. Najlepšie odmeníme knihami.

*Obrázky si pekne sami malujeme
pasielkami*

Vieš nakresliť jedným ľahom? Ak áno, tvoja kresba
bude odpoveďou na otázku!

Ž
CZ
SPO
KU
Uk
do
mie

RADY ■ PORADŇA ■ RADY ■ PORADŇA

Odpowiadamy na pytania w sprawie podejmowania pracy przez emerytów i rencistów bez narażenia się na zawieszenie prawa do renty lub emerytury.

Na te pytania można sformułować następującą odpowiedź: renty lub emerytury nie zawieszają się, jeżeli emeryt lub rencista osiąga zarobki z tytułu zatrudnienia wykonywanego w niepełnym wymiarze czasu pracy lub zatrudnie-

nia dorywczo a także sezonowego. Dotyczy to także dochodów z tytułu wykonywania umowy o pracę nakładeczną, umowy-zlecenia, umowy o dzieło lub umowy agencyjnej. Ale tylko w tych przypadkach, jeżeli zarobki te lub dochody nie przekraczają w stosunku rocznym 24 tysięcy złotych — dla ogółu emerytów i rencistów wykonujących pracę wymagającą studiów wyższych lub specjalnych kwalifikacji oraz wykonujących pracę szczególnie niezbędne dla gospodarki narodowej. Nie zawieszają się też prawa do emerytur lub renty, jeżeli emeryt lub rencista prowadzi gospodarstwo rolne o rocznym

przychodzie szacunkowym ustalonym dla celów podatku gruntowego — do 24 tysięcy złotych.

Jeżeli emeryt lub rencista jest uprawniony do dodatku z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów lub ukonczył 80 lat życia nie zawiesza się prawa do renty i emerytury nawet jeżeli taki emeryt lub rencista zatrudniony jest w pełnym wymiarze czasu pracy i bez względu na wysokość osiąganych zarobków.

Warto wiedzieć, że emerytów i rencistów rozlicza się z osiągniętymi zarobkami w okresach rocznych, a zawieszenie wypłaty emerytu-

ry lub renty następuje dopiero po przekroczeniu dopuszczalnej kwoty zarobków i dochodów.

Istnieją też przepisy szczegółowe, dotyczące np. górników itp. Wszelkie wątpliwości wyjaśniają szczegółowo oddziały Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Dla województwa nowosądeckiego: oddział ZUS w Nowym Sączu, kod pocztowy 33-300, ul. Długosza 3. Dla województwa piotrkowskiego: oddział ZUS w Tomaszowie Mazowieckim, kod pocztowy 97-200, ul. Armii Czerwonej 33.

M.B.

WETERYNARZ

CHOROBY CZERWIU

Choroby te stwierdza się łatwo po oznakach zewnętrznych bezpośrednio w pasiece przy szczegółowym przeglądaniu. Czerw zajmuje zazwyczaj środek plastru i ma owalny kształt. Dookoła gniazda rozmieszczony jest pyłek, a jeszcze dalej od środka — z początkiem płynny i odkryty, a później zasklepiony miód. Plaster gniazdowy w mierze wylegu coraz to nowych pokoleń, ciemnieje. Stare plastry stają się ciemno-

brunatne. Zdrowy czerw jest zwykle w jednym wieku, w stadium jajeczek i larwy posiada białą, oleistą i wilgotną powierzchnię. Chorze i obumarłe jajeczka, larwy i poczwarki przestają się rozwijać i dlatego łatwo je odróżnić od normalnego czerwów. Obumarłe larwy tracą swój polysk, ciemnieją, wydzielały niekiedy zgnily zapach. Stadium jajeczka trwa trzy dni. Pierwszego dnia ustanowione jest pionowo w stosunku do dna komórki, w drugim przechyla się na bok, a w trzecim leży poziomo. Po złożeniu jajeczek nie wykazuje szczególnów budowy zarodka, szczegóły te są dopiero widoczne w dalszych fazach. Przed

wykluciem się larwy, pszczoły mamki składają mleczko. Larwa rozwija się w ciągu pięciu dni, a później przeobraża się w poczwarkę. Przy przeglądzie ramek należy zwracać uwagę na puste komórki, na wkleśle i pociemniale wieczka zasklepionego czerwów. Jeśli czerw nie choruje, to puste komórki spotyka się rzadko. W przypadku zakaźnych chorób czerwów spotyka się wiele pojedynczych pustych komórek, wskutek obumarcia larw z powodu choroby. Obumarłe larwy są usuwane przez pszczoły albo wysychają i stają się trudno widoczne. Choroby czerwów dzieli się na niezaraźliwe i zaraźliwe. Do niezaraźliwych za-

licza się: zasuszenie jajeczek, obumarcie jajeczek i czerwów, zaziębiony i garbaty czerw — a do zaraźliwych: zgnilec amerykański i europejski, czerw workowaty, czerw kamienny i czerw ropienny.

Pierwsze trzy choroby zakaźne zwalcza się przez przeniesienie pszczoły do odkażonego ula. Dorosłe pszczoły zbiera się do rojnic i trzyma przez 2 dni bez pożywienia w chłodnym pomieszczeniu. Później umieszcza się je na ramkach ze sztuczna węzą w odkażonych ulach.

Czerw kamienny i wapienny zwalcza się przez usunięcie plastrów z zakażonym czerwem.

H. MACZKA

ZUZKA

ČO SE STARŠIM PEČÍVEM?

V každé domácnosti zůstane trochu nesněženého pečiva, které můžeme ještě použít. Housky necháme dobré uschnout a ve volné chvíli si uděláme do zásoby strouhanek. V pláteném sačku na vzdšeném místě může viset dlouho; je mnohem chutnější než koupená. Na kostičky nakrájenou starší housku osmažíme s kouskem tuku na páni na tuku osmažíme. Herké potřeme česnekem a poslime. Z chleba také uvaříme levnou a výživnou polévku (říkalo se ji na Moravě žebrácká): rozlámané kousky chleba rozváříme ve vodě s polévkou a kostkou nebo přidáme tekuté polévkové koření, opepríme, podle chuti osolíme, přidáme rozkverlané vajíčko, lžíčku tuku a posekanou zelenou petržalku. Snidaně ze staršího pečiva: do talíře dáme housku nebo chléb pokrájený na kostky, zalijeme vařicím mlékem a podle chuti osolíme nebo osladíme. Večeře: kostičky chleba přidáme k cibulce zapečené na tuku, společně osmažíme, přidáme celé vejce, promícháme a podle chuti osolíme a opepríme, k tomu podáme salát ze

síranach do červena na plně opečeme nebo na páni na tuku osmažíme. Herké potřeme česnekem a poslime. Z chleba také uvaříme levnou a výživnou polévku (říkalo se ji na Moravě žebrácká): rozlámané kousky chleba rozváříme ve vodě s polévkou a kostkou nebo přidáme tekuté polévkové koření, opepríme, podle chuti osolíme, přidáme rozkverlané vajíčko, lžíčku tuku a posekanou zelenou petržalku. Snidaně ze staršího pečiva: do talíře dáme housku nebo chléb pokrájený na kostky, zalijeme vařicím mlékem a podle chuti osolíme nebo osladíme. Večeře: kostičky chleba přidáme k cibulce zapečené na tuku, společně osmažíme, přidáme celé vejce, promícháme a podle chuti osolíme a opepríme, k tomu podáme salát ze

syrové zeleniny, např. mrkvový, hlávkový, okurkový nebo kvašené zelí či okurky. Ze starší housky osmažíme rytiře: chudobní — plátky housky navlhčíme oslazeným mlékem, namočíme v rozšeňaném vejci, obalíme ve strouhané housce a na tuku do červeňa po obou stranách osmažíme. Podáváme horké posypané vanilkovým nebo skořicovým cukrem. Bohati rytiři — dva plátky housky navlhčené mlékem spojíme dobrou zavářinou (ne mnoho, aby se nepřipalovala) a dále jak výše.

Strouhaným chlebem také zahušťujeme šálu z dušeného masa, guláš nebo např. šálu z cikánské pečeně; je chutnější než s moukou.

TVAROHOVÁ ŽEMLOVKA

Rozpočet pro 5 osob: 30 dkg (6 kusů) starých rohlíků, 1/2 l mléka, 2 żłotki, 2 lžice cukru, 2 lžice rozechrátilého másła. Nádivka: 50 dkg tvarohu, 3 dkg másła, 3 dkg cukru, 1 vejce, citron, 5 dkg hrozinek. Tuk na pekáč, cukr na posypání.

V mísce rozmícháme mléko, žłotki, cukr a másło, vložíme na plátky nakrájenou housku a necháme ji dobrě navlhčit. Pekáč vymažeme máslem, vyložíme navlhčenými houskami, na ně rozetřeme vrstvu tvarohové nádivky a na ni opět housky, pokapeme máslem a zvolna pečeme asi 3/4 hod. Ještě teplou pocukrujeme.

PSYCHO-ZÁBAVA

MENO VEŠTÍ

EUGEN je najčastejšie tmavý blondín alebo tmavovlasý. Priemerne vysoký, zavalitý, s tmavou počkožkou, hnedy mi, silvými a zriedkazejšie modrými očami. Má sklon k tučnote. Pochádza z mnohotetnej roľníckej alebo remeselnickej rodiny. Život ho nešetrí od najmladších rokov. Domáce ovzdušie sa premáva, kde Eugena sice tolerujú, ale zároveň sa k nemu chovajú podozrievavo. Na základnej a strednej škole má ľažnosti so štúdiom. Nepozná vzrušenie, nadšenie a zhovorečnosť. Málovavný, skrytý, nedôverčív, zdánivo ťabavý — v skutočnosti je to typ cholerickej. Má veľké humanistickej nádanie a až na vysokej škole sa dobre učí. Býva dobrým vodičom, skladníkom, krajinčírom, pedagógom a novimárom. Nemá mnoho priateľov, je skôr samotárom. Žení sa s peknou, podnikavou ženou, ktorá má rýchly reflex a dokáže rozhodovať za manžela a za seba. Je výborná diplomatka a vie presvedčiť manžela, že to boli jeho rozhodnutia. Manželstvo Eugena vede k blahobytu, ale partnerom nezaistuje šťastie. Mávajú dve schopné, ctižadostivé deti, ktoré dedia charakter a krásu po matke. Sú podnikavé ako ona, majú organizačný a obchodný zmysel. Eugen sa stará o svoj zovňajšok. Má rád vysoké, štíhle ženy, ktoré môžu byť dokonca výšsé ako on. Vie byť milý, zdvorilý, zaujímavý, ale nikdy sa nevie zbavit komplexov. Ženy ho neberú vážne. Eugen sa dožíva vysokého veku.

TADMÍR

snár

VERÍTE SNOM? NIE? ANI MY NEVERÍME, ALE PREDSA KAŽDÝ Z NÁS SA NIEKEDY POZRIE DO SNÁRA, AJ KED TO POKLADA ZA PREDSDUDOK NAŠICH BABIECK. OSTATNE, VED JE TO IBÁ ZÁBAVA. TAK TEDA, KED SA VAM SNIVA:

MATKA — keď ju vo sне vidíte a rozprávate sa s ňou, môžete očakávať, že sa vám vydaria plány. Týka sa to tak pracovných plánov, ako aj celkom súkromných, teda vašej domácnosti a rodinného života. Ale nielen to — dlhý rozhovor s matkou vo sне môže tiež znamenáť, že by ste mali pouvažovať o tom, čo robíte, aby ste sa nedostali do neprijemnej situácie. Zasa vidieť matku zomrelú pravdepodobne znamená, že vás čaká dlhý a spokojný život. Môže sa vša stat, že sa vám bude snívať umierajúca matka — to už podľa starých snárov nie je dobrý sen — vraj znamená smútok v rodine a vôbec starostí v rodinnom živote.

MESTO — byť vo sne vo velkom meste a prechádzat sa jeho ulicami pravdepodobne znamená, že získate svetový rozhľad, ale keď ste sa vo sne prechádzali po malom meste, musíte si dat pozor na to, čo hovoríte. Podľa všetkého to totiž znamená, že názory, ktoré vyjadrujete, nie sú príliš rozumné. Keď ste vo sne ako stavebný robotník budovali mesto, teda budovy, ulice alebo verejné budovy, má to znamenáť, že vás očakáva v najbližšej budúcnosti spokojnosť a šťastie v rodinnom živote. Ak ste mali nejaké nedorozumenie v kruhu najbližších, partnera, detí, súrodencov, ale aj najbližších susedov, všetko sa urovná.

